

Міністерство освіти і науки України

Луцький національний технічний університет

(повне найменування закладу вищої освіти)

Факультет бізнесу та права

(повне найменування факультету)

Кафедра обліку і аудиту

(повне найменування кафедри)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ЗА СТУПЕНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ «МАГІСТР»
ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ
ЛОГІСТИЧНИХ ВИТРАТ НА ПРОМИСЛОВИХ
ПІДПРИЄМСТВАХ

спеціальність 071 Облік і оподаткування

(шифр і назва спеціальності)

освітня програма «Облік і оподаткування»

(назва освітньої програми)

Виконав: здобувач вищої освіти
групи ОПМ-21
Костюкевич Оксана Вікторівна

(підпис)

Керівник:
к.е.н., доцент
Зеленко Сергій Володимирович

(підпис)

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту
«27» грудня 2025 р.
к.е.н., доцент
Гарант освітньої програми:
Жураковська Ірина Володимирівна

(підпис)

Луцьк – 2025 року

ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет бізнесу та права

Кафедра обліку і аудиту

Ступінь вищої освіти: магістр

Галузь знань: 07 Управління та адміністрування

Спеціальність: 071 Облік і оподаткування

Освітня програма: ОП «Облік і оподаткування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ к.е.н., доцент Оксана НУЖНА

« ___ » _____ 2025 року

З А В Д А Н Н Я НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

КОСТЮКЕВИЧ Оксані Вікторівні

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи Організація обліку та контролю логістичних витрат на промислових підприємствах

Керівник роботи: Зеленко Сергій Володимирович к.е.н., доцент

затверджені наказом закладу вищої освіти від «27» грудня 2024 року № 481/01-02

2. Строк подання здобувачем вищої освіти кваліфікаційної роботи 13 грудня 2025 року

3. Вихідні дані до роботи. Нормативно-правові акти з регулювання питань обліку, оподаткування та контролю за темою дослідження, наукова література, посібники, статистичні довідники, первинні і зведені бухгалтерські документи, фінансова і статистична звітність за 2022-2024 роки.

4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, що потрібно розробити):

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ ЛОГІСТИЧНИХ ВИТРАТ

1.1. Економічна сутність логістичних витрат та їх класифікація

1.2. Нормативно-правове регулювання обліку та контролю логістичних витрат в Україні

1.3. Система організації обліку та контролю логістичних витрат та її роль у прийнятті управлінських рішень

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ ЛОГІСТИЧНИХ ВИТРАТ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

2.1. Статистична оцінка діяльності переробних підприємств

2.2. Особливості організації обліку на ТОВ «Татрафан»

2.3. Характеристика структури та динаміки логістичних витрат на підприємстві

2.4. Аналіз системи контролю логістичних витрат

РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ ЛОГІСТИЧНИХ ВИТРАТ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

ВИСНОВКИ

5. Перелік графічного матеріалу:

1. Мета та завдання кваліфікаційної роботи магістра
2. Наукова новизна одержаних результатів кваліфікаційної роботи магістра
3. Чинники, які впливають на формування логістичних витрат
4. Фактори, що впливають на формування логістичних витрат
5. Вітчизняний і міжнародний досвід організації обліку та контролю логістичних витрат
6. Статистична оцінка діяльності підприємств переробної промисловості
7. Склад і структура логістичних витрат ТОВ «Татрафан» за 2022–2024 роки
8. Динаміка логістичних витрат ТОВ «Татрафан» за 2022–2024 роки
9. Пропонована модель удосконалення обліку логістичних витрат
10. Основні напрями вдосконалення внутрішнього контролю логістичних витрат

6. Консультанти розділів роботи де жовтим – має бути КЕРІВНИК роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис	
		завдання видав	завдання прийняв
<i>Розділ 1</i>	<i>Зеленко С.В., доцент</i>		
<i>Розділ 2</i>	<i>Зеленко С.В., доцент</i>		
<i>Розділ 3</i>	<i>Зеленко С.В., доцент</i>		
<i>Нормоконтроль</i>	<i>Глучкевич Н.В., доцент</i>		
<i>Консультант з ЕОМ</i>	<i>Нужна О.А., доцент</i>		

7. Дата видачі завдання 19 вересня 2024 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	<i>Обґрунтування теми</i>	<i>до 19.09.2024 р.</i>	
2	<i>Огляд літератури із досліджуваної проблеми</i>	<i>до 26.12.2024 р.</i>	
3	<i>Розділ 1</i>	<i>до 06.03.2025 р.</i>	
4	<i>Розділ 2</i>	<i>до 26.06.2025 р.</i>	
5	<i>Розділ 3</i>	<i>до 06.11.2025 р.</i>	
6	<i>Висновки</i>	<i>до 18.11.2025 р.</i>	
7	<i>Формування переліку джерел посилання</i>	<i>до 21.11.2025 р.</i>	
8	<i>Формування додатків</i>	<i>до 25.11.2025 р.</i>	
9	<i>Оформлення ілюстративного матеріалу</i>	<i>до 28.11.2025 р.</i>	
10	<i>Нормоконтроль</i>	<i>до 02.12.2025 р.</i>	
11	<i>Інструментальна перевірка на академічний плагіат</i>	<i>до 09.12.2025 р.</i>	
12	<i>Представлення кваліфікаційної роботи до захисту</i>	<i>до 13.12.2025 р.</i>	

Здобувач вищої освіти

_____ (підпис)

(Костюкевич О.В.)
(прізвище, ініціали)

Керівник кваліфікаційної роботи

_____ (підпис)

(Зеленко С.В.)
(прізвище, ініціали)

АНОТАЦІЯ

Костюкевич О.В. Організація обліку та контролю логістичних витрат на промислових підприємствах. Рукопис.

Кваліфікаційна робота магістра ОП «Облік і оподаткування» спеціальності 071 Облік і оподаткування. Луцький національний технічний університет. Луцьк, 2025. 79 с.

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, переліку джерел посилання, додатків.

У першому розділі розкрито сутність логістичних витрат та їх місце в системі витрат підприємства, узагальнено наукові підходи до їх класифікації, а також проаналізовано нормативно-правове забезпечення обліку та контролю логістичних витрат в Україні

У другому розділі наведено організаційно-економічну характеристику промислового підприємства та здійснено аналіз складу, структури й динаміки логістичних витрат за 2022–2024 роки. Досліджено діючу систему їх обліку і контролю, визначено основні проблемні аспекти.

У третьому розділі розроблено пропозиції щодо вдосконалення організації обліку та контролю логістичних витрат на промисловому підприємстві, шляхом уточнення їх класифікації, розвитку аналітичного обліку за центрами відповідальності та логістичними функціями.

Основний зміст роботи викладено на 66 сторінках. Робота містить 17 таблиць, 8 рисунків, перелік джерел посилання із 53 найменування та 2 додатки.

Результати розробок можуть бути застосовані в практичній діяльності промислового підприємства.

Ключові слова: логістичні витрати, контроль, управління витратами, облік, класифікація витрат, промислове підприємство, управлінська звітність.

ANNOTATION

Kostiukevych O.V. Organization of accounting and control of logistics costs at industrial enterprises. Manuscript.

Master's qualification work of EP «Accounting and Taxation» specialty 071 Accounting and Taxation. Lutsk National Technical University. Lutsk, 2025. 79 p.

The qualification thesis consists of an introduction, three chapters, conclusions, a list of references, and appendices.

The first chapter reveals the essence of logistics costs and their place in the enterprise cost system, summarizes scientific approaches to their classification, and analyzes the regulatory and legal framework for accounting and control of logistics costs in Ukraine.

The second chapter presents the organizational and economic characteristics of an industrial enterprise and analyzes the composition, structure, and dynamics of logistics costs for 2022–2024. The current system of their accounting and control is examined, and the main problem areas are identified.

The third section develops proposals for improving the organization of accounting and control of logistics costs at an industrial enterprise by clarifying their classification and developing analytical accounting by responsibility centers and logistics functions.

The main content of the thesis is presented on 66 pages. The thesis contains 17 tables, 8 figures, a list of references with 53 sources, and 2 appendices.

The results of the study can be applied in the practical activities of an industrial enterprises.

Keywords: logistics costs, control, cost management, accounting, cost classification, industrial enterprise, management reporting.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

- ПКУ – Податковий кодекс України
- КРІ – Ключові показники ефективності
- ДСС – Державна служба статистики
- ТТН – Товарно-транспортна накладна
- НП(С)БО – Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку

ЗМІСТ

ВСТУП	8
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ ЛОГІСТИЧНИХ ВИТРАТ	13
1.1. Економічна сутність логістичних витрат та їх класифікація	13
1.2. Нормативно-правове регулювання обліку та контролю логістичних витрат в Україні	18
1.3. Система організації обліку та контролю логістичних витрат та її роль у прийнятті управлінських рішень	23
Висновки до розділу 1	30
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ ЛОГІСТИЧНИХ ВИТРАТ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ	32
2.1. Статистична оцінка діяльності переробних підприємств	32
2.2. Особливості організації обліку на ТОВ «Татрафан»	38
2.3. Характеристика структури та динаміки логістичних витрат на підприємстві	43
2.4. Аналіз системи контролю логістичних витрат	49
Висновки до розділу 2	55
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ ЛОГІСТИЧНИХ ВИТРАТ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ	57
Висновки до розділу 3	63
ВИСНОВКИ	65
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ	68
ДОДАТКИ	74

ВСТУП

Актуальність теми. Логістичні витрати є одним із найбільш вагомих елементів витрат діяльності промислових підприємств, що безпосередньо впливають на рівень собівартості продукції та фінансові результати. Водночас їх формування пов'язане з великою кількістю операцій, документів і відповідальних осіб, що ускладнює процес обліку та підвищує ризик помилок і необґрунтованих витрат. Неналежа організація обліку та контролю логістичних витрат на підприємстві призводить до втрати управлінського часу, зниження прозорості витрат та ускладнення прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Тому дослідження питань удосконалення організації обліку та контролю логістичних витрат є важливим інструментом підвищення ефективності управління діяльністю підприємства. Актуальність дослідження також зумовлена необхідністю адаптації системи обліку логістичних витрат до сучасних умов функціонування підприємств, зокрема змін у логістичних ланцюгах та підвищених вимог до внутрішнього контролю.

Дослідження організації обліку та контролю логістичних витрат здійснювали Садовська І.Б., Нагірська К.Є., Гаврилюк Б.О., Тлущкевич Н.В., Зеленко С.В., Кравець О.В., Овчарова Н.В., Олексич Ж.А., Устик, Є.С., Максименко Д.В., Головачко В.М., Грицишин А.В., Чорна О.В., Попович П.В., Маяк М.М., Шевчук О.С., Фалович Н.М., Комарніцький С.П.

Водночас система обліку та контролю логістичних витрат потребує постійного вдосконалення й адаптації до змінних умов господарювання, що й зумовлює актуальність проведення даного дослідження.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи магістра є удосконалення організації обліку та контролю логістичних витрат на підприємстві з метою підвищення ефективності управління витратами та забезпечення достовірності облікової інформації для прийняття управлінських рішень.

Для досягнення поставленої мети у роботі передбачено вирішення таких завдань:

- проаналізувати наукові підходи вітчизняних і зарубіжних учених до визначення сутності та складу логістичних витрат;
- дослідити економічну природу логістичних витрат та їх місце у системі витрат підприємства;
- узагальнити підходи до класифікації логістичних витрат у бухгалтерському обліку;
- проаналізувати нормативно-правове регулювання обліку та контролю логістичних витрат в Україні;
- здійснити статистичну оцінку діяльності підприємств переробної промисловості;
- дослідити діючу систему обліку логістичних витрат на підприємстві;
- проаналізувати організацію внутрішнього контролю логістичних витрат та виявити проблемні аспекти її функціонування;
- розробити пропозиції щодо удосконалення обліково-аналітичного забезпечення та внутрішнього контролю логістичних витрат на підприємстві.

Об'єктом дослідження є система обліку та контролю витрат діяльності підприємства.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні аспекти організації обліку та внутрішнього контролю логістичних витрат підприємства.

Методи дослідження. У процесі дослідження використано загальнонаукові та специфічні методи пізнання. Зокрема, методи аналізу та синтезу застосовано для дослідження сутності логістичних витрат і підходів до їх класифікації; індукцію та дедукцію – при вивченні нормативно-правового регулювання обліку та контролю логістичних витрат; метод аналогії – при розробці пропозицій щодо удосконалення організації обліку та контролю. Методи економічного та статистичного аналізу

використано для оцінки діяльності підприємств переробної промисловості та аналізу логістичних витрат підприємства.

Інформаційну базу дослідження становлять нормативно-правові акти України з питань бухгалтерського обліку та оподаткування, офіційні матеріали Державної служби статистики України, наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених, матеріали науково-практичних конференцій, а також внутрішні документи та облікові дані підприємства.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розвитку та вдосконаленні методичних підходів до організації обліку та внутрішнього контролю логістичних витрат підприємства в умовах сучасного господарського середовища.

Набули подальшого розвитку:

- підходи до класифікації логістичних витрат з позиції їх відображення в бухгалтерському обліку та використання у внутрішньому контролі, що дає змогу підвищити прозорість формування витрат і обґрунтованість управлінських рішень;
- методичні засади організації внутрішнього контролю логістичних витрат шляхом деталізації контрольних процедур за основними логістичними функціями, що дозволяє своєчасно виявляти відхилення та резерви зниження витрат;
- використання аналітичних і статистичних методів для оцінки динаміки логістичних витрат і результативності логістичної діяльності підприємства з урахуванням галузевих особливостей.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що запропоновані в роботі рекомендації можуть бути використані в діяльності підприємств переробної промисловості з метою удосконалення обліково-аналітичного забезпечення та підвищення ефективності внутрішнього контролю логістичних витрат.

Основні положення кваліфікаційної роботи магістра були використані у практичній діяльності ТОВ «Татрафан», про що зазначено у рецензії з підприємства.

Особистий внесок. Кваліфікаційна робота магістра є самостійно виконаним науковим дослідженням. Під час виконання кваліфікаційної роботи магістра було використано інструменти штучного інтелекту для редагування та форматування тексту при здійсненні теоретичних та прикладних досліджень організації обліку та контролю логістичних витрат виключно як допоміжний засіб для пошуку ідей, уточнення формулювань та опрацювання літератури. Всі твердження, висновки, результати дослідження, розробки та пропозиції, що містяться в роботі, належать особисто автору та ґрунтуються на власному аналізі, а отримані результати від генеративного ШІ були перевірені на достовірність та відповідність академічній доброчесності.

Публікації. Основні положення кваліфікаційної роботи магістра висвітлено в 3 опублікованих наукових працях.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається із вступу, трьох розділів, висновків, переліку джерел посилання, додатків. Загальний обсяг роботи становить 79 сторінок друкованого тексту, в тому числі 17 таблиць і 8 рисунків. Робота містить 2 додатки, перелік джерел посилання включає в себе 53 найменувань на 8 сторінках.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, сформульовано наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, наведено інформацію щодо використання результатів кваліфікаційної роботи магістра у практичній діяльності підприємства.

У першому розділі «Теоретичні основи організації обліку та контролю логістичних витрат» досліджено економічну сутність логістичних витрат та узагальнено підходи до їх класифікації, проаналізовано нормативно-правове регулювання обліку та контролю логістичних витрат в Україні й міжнародну практику, а також визначено роль системи обліку та внутрішнього контролю логістичних витрат у прийнятті управлінських рішень.

У другому розділі «Організація обліку та контролю логістичних витрат промислових підприємств» здійснено статистичну оцінку діяльності підприємств переробної промисловості, розкрито особливості організації обліку на підприємстві, проаналізовано склад, структуру та динаміку логістичних витрат за умов відсутності власного транспорту, а також проведено аналіз системи внутрішнього контролю логістичних витрат.

У третьому розділі «Удосконалення організації обліку та контролю логістичних витрат промислових підприємств» обґрунтовано напрями вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення та внутрішнього контролю логістичних витрат, спрямовані на підвищення ефективності управління витратами й інформаційної підтримки управлінських рішень.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ ЛОГІСТИЧНИХ ВИТРАТ

1.1. Економічна сутність логістичних витрат та їх класифікація

У результаті глобальних тенденцій розвитку економіки спостерігається активізація процесів переміщення матеріальних, фінансових та інформаційних потоків у просторі й часі, що, у свою чергу, призводить до зростання пов'язаних із цим витрат. Це свідчить про те, що виробничим підприємствам стає дедалі складніше зберігати конкурентоспроможність, спираючись виключно на технологічні інновації чи традиційні підходи до управління. У таких умовах концепція логістики набуває стратегічного значення, оскільки її основна мета мінімізувати сукупні витрати, які супроводжують процес руху, зберігання та обслуговування товарно-матеріальних цінностей – від етапу вибору постачальника до доставки продукції кінцевому споживачу.

Поняття логістичних витрат у науковій літературі трактується по-різному. Кравець О.В., Яремко І.Й., Кібік О.М., Хаймінова Ю.В., Чумаченко І.Є. та Демський В. розглядають логістичні витрати як самостійний об'єкт управління й обліку, що потребує чіткого визначення складу та систематизованої класифікації (за функціями/процесами, місцями виникнення, напрямками логістики тощо), оскільки саме класифікація є базою для правильного відображення таких витрат у бухгалтерській системі та подальшого контролю [1; 2; 3; 4].

Овчарова Н.В., Олексич Ж.А., Устик Є.С., Богач А., Завитій О., Завгородній А., Задорожний З., Клевець Я., Куцик П., Левкович А. акцентують, що логістичні витрати доцільно відображати через спеціальну організацію обліково-аналітичного забезпечення (аналітичні розрізи, деталізація рахунків, групування за логістичними

операціями), адже без такої деталізації витрати «розчиняються» у загальних статтях і втрачається можливість отримувати точну управлінську інформацію та здійснювати адресний контроль за окремими логістичними процесами [5; 6].

Садовська І.Б., Нагірська К.Є., Гаврилюк Б.О у своїй праці вказують на те, що: «Логістичні витрати є важливою частиною загальних витрат підприємства, у бухгалтерському обліку вони не виділені окремо, як самостійний елемент чи стаття. Через це їх важко точно визначити, проаналізувати та контролювати, адже вони «розчиняються» серед інших витрат підприємства» [7]. Іншими словами, автори підкреслюють проблему відсутності прозорості та системності в обліку логістичних витрат, що ускладнює оцінку ефективності логістичних процесів і пошук шляхів їх оптимізації.

У своїй праці Чорна О.В., Попович П.В., Маяк М.М., Шевчук О.С., Фалович Н.М., Комарніцький С.П., наголошують: «Логістичні витрати відображають економічну цінність усіх ресурсів, які підприємство витрачає для реалізації логістичних процесів» [8]. Тобто, це своєрідна вартісна оцінка тих матеріальних, трудових, фінансових і інформаційних ресурсів, які використовуються на різних етапах руху товарів, інформації та капіталу і вона показує, скільки підприємство фактично витрачає для забезпечення безперервного та узгодженого функціонування матеріальних, інформаційних і фінансових потоків.

На основі узагальнення підходів різних науковців, ми вважаємо, що логістичні витрати – це вартісна оцінка витрачених підприємством матеріальних, трудових, фінансових та інформаційних ресурсів, необхідних для забезпечення ефективного функціонування логістичних процесів, спрямованих на оптимізацію руху потоків у часі та просторі, мінімізацію витрат і максимізацію задоволення потреб споживачів.

Класифікацію логістичних витрат можна здійснювати за однією або кількома ознаками одночасно, залежно від поставлених цілей.

Існує значна кількість класифікаційних підходів і систем поділу логістичних витрат, зокрема таких, що застосовуються не лише у сфері логістики, а й у межах інших напрямів функціонального менеджменту.

У результаті детального аналізу наукових досліджень вітчизняних і зарубіжних учених нами було виокремлено та систематизовано основні класифікаційні ознаки логістичних витрат, що дають змогу глибше розкрити їх економічну сутність і практичне значення для підприємства. Узагальнені результати класифікації логістичних витрат наведено в таблиці 1.1, де відображено ключові підходи до їх групування за різними критеріями.

Таблиця 1.1. – Класифікація логістичних витрат

Ознака	Зміст та характеристика витрат
За джерелами отримання інформації	Фактичні витрати – реальні витрати, що виникають у процесі здійснення певної логістичної операції або функції протягом звітного періоду при фактичних обсягах діяльності. Нормативні витрати – середні або типові витрати, що визначаються за встановленими нормами для окремих логістичних процесів чи операцій. Планові витрати – попередньо розраховані показники витрат, які прогножуються для майбутнього періоду або певної логістичної дії.
За способом віднесення до об'єктів обліку	Прямі логістичні витрати – витрати, що можуть бути безпосередньо віднесені на конкретний логістичний процес, продукт, послугу або замовлення. Непрямі логістичні витрати – витрати, які не можна прямо пов'язати з певним об'єктом, тому вони розподіляються між кількома логістичними процесами або напрямками діяльності.
За економічною природою обороту	Трансформаційні витрати – витрати, що виникають у процесі перетворення ресурсів у готовий продукт, тобто безпосередньо пов'язані з виробничими процесами. Трансакційні витрати – витрати, що виникають унаслідок взаємодії між суб'єктами господарювання (контракти, узгодження, контроль), тобто мають соціально-економічний характер.
За структурою логістичних процесів	Витрати на закупівлю – охоплюють витрати на придбання сировини, матеріалів, оплату транспортних послуг, оформлення замовлень, а також витрати на зберігання запасів. Витрати на виробництво – пов'язані з прийманням матеріалів, організацією виробничих замовлень і контролем виконання логістичних операцій. Витрати на збут – включають витрати на зберігання готової продукції, транспортування, реалізацію, рекламні заходи
За статтями калькуляції	Сировина, основні матеріали, паливо, енергія, що використовується для логістичних і технологічних процесів

Джерело: сформовано авторам на основі [1; 7; 8].

Аналіз класифікаційних ознак, наведених у таблиці, показує, що поділ логістичних витрат залежить від мети дослідження чи управлінського рішення. Це зумовлює необхідність застосування різних підходів до їх групування. Зокрема, логістичні витрати можна класифікувати:

- за включенням до собівартості – на витрати, що формують собівартість продукції, та витрати періоду;
- за стадіями логістичного процесу – на витрати закупівлі, виробництва та реалізації;
- за елементами – на матеріальні витрати, оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизацію й інші операційні витрати.

Склад логістичних витрат формується під впливом цілої низки чинників, серед яких важливе значення мають специфіка та напрям діяльності підприємства, масштаби його господарських операцій, обсяги перевезень, а також вид транспорту, що використовується для здійснення постачання, зберігання та розподілу продукції. Крім того, на структуру логістичних витрат можуть впливати організаційна форма управління логістичними процесами, рівень автоматизації обліку та наявність власної логістичної інфраструктури.

Підвищення впливу окремих факторів може як збільшувати, так і зменшувати обсяг логістичних витрат. У таблиці 1.2 наведено основні чинники, що визначають їхню величину.

Отже, представлена класифікація свідчить, що на формування логістичних витрат впливає широкий спектр як кількісних, так і якісних факторів. Кількісні чинники здебільшого пов'язані з обсягами діяльності підприємства, частотою виконання логістичних операцій, масштабом замовлень і рівнем використання ресурсів. Якісні ж фактори характеризують організаційний рівень логістики – ступінь автоматизації процесів, застосування сучасних інформаційних технологій, ефективність взаємодії з постачальниками та споживачами, а також конкурентоспроможність підприємства на ринку.

Таблиця 1.2. – Фактори, що впливають на формування логістичних витрат

Логістичні функції та операції	Кількісні чинники	Якісні чинники
Приймання, обробка та оформлення замовлень	<ul style="list-style-type: none"> – кількість і частота замовлень; – обсяг витрат на одне замовлення; – витрати, пов'язані з виконанням інших замовлень 	<ul style="list-style-type: none"> – рівень автоматизації процесів; – використання сучасних інформаційних технологій
Планування виробництва	<ul style="list-style-type: none"> – зміна обсягів діяльності; – рівень завантаження виробничих потужностей 	<ul style="list-style-type: none"> – якість і технологічність продукції; – ступінь спеціалізації та координації; – застосування інноваційних технологій
Закупівля та постачання	<ul style="list-style-type: none"> – частота та розмір замовлень; – кількість постачальників; – виробнича програма; – ціни на ресурси 	<ul style="list-style-type: none"> – податкова та фінансова політика; – місце розташування постачальників; – фінансовий стан підприємства
Збут продукції	<ul style="list-style-type: none"> – обсяги реалізації; – сезонні коливання попиту 	<ul style="list-style-type: none"> – рівень конкурентоспроможності; – ступінь концентрації споживачів

Джерело: [1; 8; 9].

Таким чином, комплексний облік і аналіз цих факторів є необхідною умовою для оптимізації логістичних процесів, зниження витрат і підвищення загальної ефективності діяльності підприємства.

Для формування науково-обґрунтованої бази дослідження логістичних витрат доцільно проаналізувати основні наукові підходи, представлені Додатку А.

Отож, за результатами узагальнення робіт авторів, можна виділити три основні ідеї. По-перше, автори пропонують чіткіші правила обліку логістичних витрат: деталізацію за центрами відповідальності, бюджетування та управлінську звітність. По-друге, акцентується увага саме на управлінні процесами (постачання, зберігання, збут, маршрути) для зменшення витрат без втрати якості сервісу. По-третє, пропонується підхід «якість процесів = менші витрати», у тому числі через стандарти та моделі оцінки.

Виходячи з уже наявних трактувань і результатів власних досліджень, для кращого розуміння сутності поняття та його ефективного практичного

застосування пропонуємо уточнене формулювання цього визначення: логістичні витрати являють собою сукупність усіх витрат підприємства, пов'язаних із плануванням, організацією, управлінням та контролем руху матеріальних, інформаційних і фінансових потоків від постачальника до кінцевого споживача.

Базуючись на даних висловах та на основі власних суджень, ми вважаємо, що підприємству варто пов'язати облік логістичних витрат із плануванням і контролем, а саме мати бюджети, показники виконання та коротку управлінську звітність. Це допоможе знизити собівартість і приймати обґрунтовані рішення щодо оптимізації витрат.

1.2. Нормативно-правове регулювання обліку та контролю логістичних витрат в Україні

Підприємства, незалежно від організаційно-правової форми та форми власності, зобов'язані вести бухгалтерський облік та складати фінансову звітність відповідно до чинного законодавства України. Зокрема, Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» закладає правові засади регулювання бухгалтерського обліку [23]. Відповідно до статей цього закону, до основних принципів бухгалтерського обліку належать достовірність, повнота, систематичність, непереривність господарської діяльності.

Вагому роль у нормативно-методичному регулюванні бухгалтерського обліку в Україні відіграє Міністерство фінансів України, яке забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері бухгалтерського обліку і фінансової звітності [24]. Зокрема, Міністерством фінансів затверджуються національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку, План рахунків бухгалтерського обліку та методичні рекомендації щодо ведення обліку окремих об'єктів господарської діяльності. Нормативні акти Міністерства фінансів визначають

порядок визнання, оцінки та відображення витрат у бухгалтерському обліку і звітності, що створює методологічну основу для обліку логістичних витрат.

Це означає, що облік логістичних витрат має здійснюватися в рамках встановлених вимог до ведення обліку: документальність, своєчасність, обґрунтованість, правильна оцінка та відображення у звітності.

На рівні національних стандартів бухгалтерського обліку ключове значення для обліку логістичних витрат мають такі нормативні акти, які наведені в таблиці 1.3.

Таблиця 1.3. – Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку, що регулюють витрати

Нормативне забезпечення	Зміст
НП(С)БО 16 «Витрати»	Визначає методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства та її розкриття у фінансовій звітності. Витрати на транспортування, складування, експедицію, внутрішню дистрибуцію класифікуються як витрати на збут або як адміністративні витрати залежно від призначення.
НП(С)БО 9 «Запаси»	Встановлює правила обліку запасів та включення в їхню первісну вартість витрат на транспортування,
НП(С)БО 7 «Основні засоби»	Регулює облік основних засобів, серед яких можуть бути складські приміщення, транспортні засоби, навантажувальна техніка, що застосовуються у логістичній діяльності.
НП(С)БО 8 «Нематеріальні активи»	У разі використання програмних продуктів, систем управління логістикою, їх вартість амортизується та відображається за цим стандартом.
НП(С)БО 11 «Зобов'язання»	Регламентує порядок відображення розрахунків із транспортними, експедиторськими, складськими компаніями, тобто постачальниками логістичних послуг.
Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій	Визначає субрахунки для обліку логістичних витрат (93 «Витрати на збут», 91 «Загальновиробничі витрати», 92 «Адміністративні витрати»).

Джерело: [25; 26; 27; 28; 29; 30].

Серед нормативних документів, окремо виділяємо Інструкцію про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань

і господарських операцій підприємств і організацій, оскільки саме вона визначає субрахунки, що використовуються для обліку логістичних витрат (91, 92, 93). На її основі формується деталізована аналітика витрат на транспортування, складування, експедицію тощо [30].

Також необхідно враховувати Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність», оскільки логістичні послуги часто пов'язані з імпортом та експортом продукції, що потребує оформлення міжнародних транспортних документів, які є підставою для визнання витрат. У практиці часто виникають проблеми з правильним документуванням таких операцій, що може спричинити податкові ризики [31].

Важливе значення для регулювання логістичних витрат має Податковий кодекс України, який визначає порядок податкового обліку витрат, що впливають на оподатковуваний прибуток. Хоча транспортні, експедиційні та складські витрати згадуються у ст. 138 – 139, законодавство не виокремлює логістичні витрати як окрему категорію [32]. Це призводить до виникнення податкових різниць між бухгалтерським та податковим обліком і вимагає від підприємств розроблення власних методичних підходів щодо їх класифікації та документального оформлення. Особливо проблемним є питання включення транспортно-заготівельних витрат до первісної вартості запасів, відображення витрат на міжнародні перевезення та витрат, пов'язаних із експедиційними послугами. Така невизначеність є суттєвим недоліком нормативного регулювання.

Також, важливою складовою системи управління підприємством є контроль логістичних витрат, який спрямований на забезпечення ефективності використання ресурсів, дотримання принципів економічності, достовірності та законності при здійсненні логістичних операцій. Під контролем логістичних витрат розуміють процес перевірки правильності формування, документального підтвердження, обґрунтованості та доцільності витрат, пов'язаних із транспортуванням, зберіганням, пакуванням, експедируванням, навантаженням і розвантаженням

товарно-матеріальних цінностей. В Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» зазначаються основні вимоги до ведення бухгалтерського обліку, документального підтвердження господарських операцій, а також принципи внутрішнього контролю. Згідно зі ст. 8 цього Закону, підприємство самостійно формує облікову політику, у якій визначається система внутрішнього контролю, зокрема й щодо логістичних витрат [23].

Важливу роль у регулюванні обліку та контролю логістичних витрат відіграють суміжні законодавчі й методичні документи, які забезпечують правомірність, обґрунтованість і документальне підтвердження відповідних витрат підприємства. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», Цивільний кодекси України спрямовані на забезпечення правомірності, економічної обґрунтованості та належного документального підтвердження витрат підприємства, у тому числі пов'язаних із здійсненням логістичних операцій [33; 34].

Ефективний контроль логістичних витрат дозволяє запобігати необґрунтованим витратам, оптимізувати маршрути та методи транспортування, підвищити рентабельність діяльності підприємства, дозволяє забезпечити прозорість і достовірність фінансової звітності. Результати контролю використовуються для прийняття управлінських рішень, формування логістичних бюджетів, встановлення нормативів витрат і оцінки ефективності логістичних підрозділів.

Отже, ефективна організація обліку та контролю логістичних витрат можлива лише за умови комплексного застосування чинної нормативної бази. Її дотримання забезпечує прозорість фінансової звітності, достовірність облікових даних та створює передумови для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Попри достатньо широку нормативну базу, слід зазначити низку недоліків її практичного застосування. Передусім, законодавство України не містить чіткого визначення терміну «логістичні витрати», що створює різночитання у їх класифікації та ускладнює порівняння даних між підприємствами. НП(С)БО також не визначають

спеціальних правил щодо формування логістичних витрат, а лише опосередковано регулюють їх через формування собівартості та витрат періоду.

На відміну від української практики, де облік витрат регламентується переважно через національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку та План рахунків, у міжнародній системі відсутній окремий стандарт, присвячений виключно логістичним витратам. У своїй роботі Молодець А. зазначає, що питання визнання, оцінки, групування та контролю логістичних витрат регулюються через міжнародні стандарти бухгалтерського обліку (МСБО), концепції управлінського обліку та системи внутрішнього контролю [35].

Зокрема, відповідно до МСБО 2 «Запаси», витрати на транспортування, навантаження, розвантаження та інші логістичні витрати, безпосередньо пов'язані з придбанням запасів та включаються до їх первісної вартості [36]. Таким чином, логістичні витрати розглядаються не як окремий об'єкт обліку, а як складова собівартості активів або функціональних витрат підприємства. МСБО 1 «Подання фінансової звітності» передбачає можливість класифікації витрат за функціями (виробництво, збут, адміністрування), що створює передумови для узагальнення логістичних витрат у складі витрат на збут або виробничих витрат [37].

Важливою особливістю міжнародної практики є тісний зв'язок обліку логістичних витрат із системою управлінського обліку та внутрішнього контролю. В Україні логістичні витрати не виділяються в самостійну категорію, а відображаються у складі загальновиробничих, адміністративних або витрат на збут відповідно до НП(С)БО 16 «Витрати» [25]. Контроль логістичних витрат здійснюється в межах загальної системи внутрішнього контролю підприємства без застосування спеціалізованих міжнародних методик.

Загальні відмінності між вітчизняними і міжнародними підходами до регулювання обліку та контролю логістичних витрат представлений у таблиці 1.4.

Таблиця 1.4. – Вітчизняний і міжнародний досвід організації обліку та контролю логістичних витрат

Критерій порівняння	Вітчизняне регулювання	Міжнародна практика
Основна нормативна база	Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»	МСБО (IAS), концепції управлінського обліку
Виділення логістичних витрат	Окремо не виокремлюються	Розглядаються в межах supply chain
Облік транспортних витрат	У складі витрат діяльності (91, 92, 93 рахунки)	У складі собівартості запасів або функціональних витрат
Підхід до класифікації витрат	За елементами та статтями витрат	За функціями та бізнес-процесами
Орієнтація системи обліку	Фінансова та податкова звітність	Управлінські рішення та ефективність

Джерело: власна розробка автора.

Таким чином, аналіз нормативно-правового регулювання обліку та контролю логістичних витрат свідчить про наявність суттєвих відмінностей між вітчизняною та міжнародною практикою. Українська система характеризується нормативною жорсткістю та орієнтацією на податкову фінансову звітність, тоді як міжнародні підходи ґрунтуються на управлінському обліку та застосуванні сучасних систем внутрішнього контролю. Врахування окремих елементів міжнародного досвіду може стати підґрунтям для вдосконалення організації обліку та контролю логістичних витрат на вітчизняних підприємствах.

1.3. Система організації обліку та контролю логістичних витрат та її роль у прийнятті управлінських рішень

Система обліку логістичних витрат є невід’ємним елементом загальної системи управління підприємством, оскільки вона включає основні процеси, що пов’язані з логістичними витратами, а саме: формування, узагальнення, контроль і аналіз інформації про витрати. У сучасних умовах господарювання, коли значна

частина витрат підприємств припадає саме на транспортування, зберігання, пакування, експедиційні послуги правильна організація обліку витрат має вирішальне значення для ефективності бізнесу.

Логістичні витрати мають складний і багатогранний характер, оскільки їх формування залежить від значної кількості як зовнішніх, так і внутрішніх чинників діяльності підприємства. Проаналізувавши роботи науковців, ми виділили основні чинники, які впливають на формування логістичних витрат та відобразили їх на рисунку 1.1.

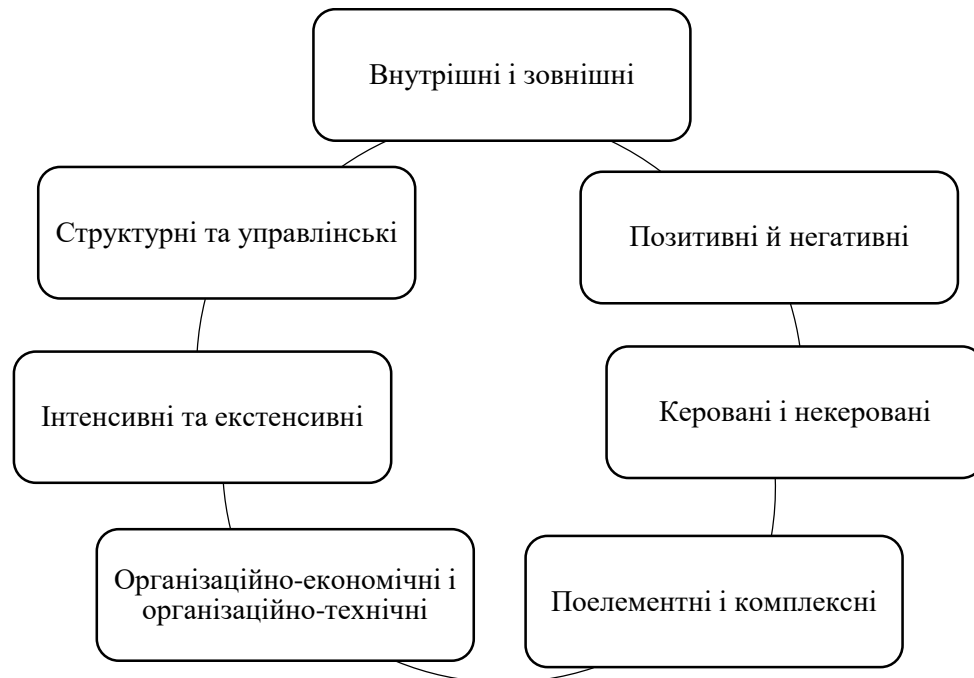

Рисунок 1.1 Чинники, які впливають на формування логістичних витрат

Джерело: власна розробка автора.

Дія певного фактора на логістичні витрати може мати як позитивний, так і негативний характер. У випадку, коли під його впливом рівень логістичних витрат зростає, такий вплив вважається негативним. Якщо фактор сприяє зменшенню витрат, його вплив оцінюється як позитивний.

Зміна фактору, а саме зростання його значення, може як знижувати, так і збільшувати величину логістичних витрат. В таблиці 1.5 ми виділили основні фактори, що впливають на величину логістичних витрат.

Таблиця 1.5. – Чинники, що впливають на організацію та ефективність управління логістичними витратами

Логістичні функції та операції	Чинники формування логістичних витрат	
	Кількісні	Якісні
Збут і маркетинг продукції	Географія збутових ринків; Сезонність попиту; Вплив інфляційних процесів	Конкурентні позиції на ринку; Рівень ринкової активності конкурентів; Очікувана кон'юнктура ринку
Доставка продукції споживачам	Тарифні ставки на перевезення; Можливість отримання транспортних знижок;	Концентрація основних споживачів; Вимоги до умов транспортування;
Приймання, опрацювання та оформлення замовлень	Обсяги та параметри замовлень; Кількість прийнятих замовлень; Рівень витрат на обробку одного замовлення	Рівень цифровізації процесів та впровадження сучасних ІТ-рішень
Закупівля та постачання продукції	Розмір і частота замовлень; Виробнича програма; Графік запуску та випуску продукції; Доступність власного і позикового капіталу	Вплив податкової, кредитної та грошової політики; Вибір способів постачання і технічного обслуговування; Фінансова стабільність підприємства та рівень його ділової активності

Джерело: [1; 11; 13].

Систематизація чинників логістичних витрат у розрізі логістичних операцій забезпечує комплексне бачення впливових елементів, що формують загальні витрати підприємства. Це є необхідною умовою для впровадження ефективного управлінського обліку, підвищення фінансової результативності та конкурентоспроможності підприємства.

Наступним процесом, який є не менш важливим у прийнятті управлінських рішень є узагальнення інформації. Узагальнення інформації про логістичні витрати передбачає систематичне групування даних щодо витрат, пов'язаних із переміщенням матеріальних ресурсів і готової продукції. Результатом узагальнення є формування комплексної інформаційної бази, що забезпечує можливість

оцінювання ефективності логістичних процесів, контролю за відхиленнями та прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Згідно Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», для забезпечення достовірного та повного відображення витрат у системі бухгалтерського обліку важливим є визначення переліку документів, у яких накопичується та узагальнюється відповідна інформація [23]. Формування належного документального забезпечення облікового процесу дає змогу систематизувати витрати за видами логістичних операцій, забезпечити їх контрольованість і прозорість. У таблиці 1.6. представлені основні документи бухгалтерського обліку, що містять дані про логістичні витрати.

Таблиця 1.6. – Документи бухгалтерського обліку з інформацією про витрати

Назва документа	Що в ньому можна відобразити стосовно логістичних витрат
Первинні документи (накладні, акти, платіжні доручення)	Конкретні витрати на транспортування, складування, обробку замовлень тощо – забезпечують доказове обґрунтування витрат
Головна книга та картки аналітичного обліку	Систематизація (узагальнення) логістичних витрат за рахунками, центрами відповідальності, видами діяльності
Облікова політика підприємства	Визначає процедури, методи класифікації та обліку логістичних витрат (наприклад, як визнаються витрати, куди відносяться)
Фінансова звітність (звіт про фінансові результати, примітки до фінансової звітності)	Відображення загальних сум витрат (включаючи логістику) відповідно до стандартів обліку (наприклад, за НП(С)БО 16

Джерела: [23; 32].

Таким чином, наведені документи забезпечують повний цикл облікового відображення логістичних витрат, починаючи з первинної фіксації та завершуючи узагальненням у фінансовій і управлінській звітності. Ефективність обліку логістичних витрат безпосередньо залежить від повноти та якості заповнення цих документів, що узгоджується з вимогами Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні».

Важливим елементом системи обліку логістичних витрат є контроль, який забезпечує перевірку обґрунтованості, раціональності та ефективності використання ресурсів у логістичних процесах Згідно зі ст. 3 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», облікові дані повинні бути достовірними, повними і придатними для контролю господарських операцій, що прямо визначає необхідність належної організації контрольних процедур у сфері логістики [23].

Контроль логістичних витрат здійснюється з метою дотримання встановлених нормативів, бюджетів і планів, попередження нераціонального використання ресурсів, а також забезпечення економічної безпеки підприємства. Наукові дослідження підтверджують, що в умовах цифровізації та комплексної трансформації логістичних систем контроль витрат набуває нового значення: так, у дослідженні відзначено, що управління логістичними витратами потребує побудови внутрішньої системи звітності, яка використовує дані бухгалтерського обліку для аналізу [35].

Дерій В., Гуменна-Дерій М., Кручак Л. у своїй праці пропонують виділити такі ключові методи для здійснення контролю [38]:

- «бюджетування логістичних витрат, що дає можливість порівнювати фактичні показники з плановими та визначати відхилення» [38];
- «нормування логістичних операцій, що встановлює допустимі межі витрат на транспортування, складування, пакування, обробку замовлень» [38];
- «формування центрів відповідальності, що забезпечує підзвітність за формування витрат у окремих підрозділах логістичного ланцюга» [38];
- «аналіз відхилень, спрямований на виявлення причин зміни рівня логістичних витрат і оцінювання впливу цих відхилень на фінансовий результат» [38];
- «внутрішній аудит, який здійснює періодичну перевірку правильності визнання, документального підтвердження й узагальнення витрат логістики

(наприклад, у дослідженні українських авторів розглянуто контроль витрат і ресурсозбереження у логістичній діяльності підприємств)» [38].

Організація контролю логістичних витрат повинна ґрунтуватися на вимогах НП(С)БО 16 «Витрати» щодо документальної обґрунтованості витрат і правильності їх включення до складу відповідних елементів та статей витрат, а також на внутрішній політиці підприємства – регламентах, положеннях про облікову політику та внутрішній контроль. Згідно з проведеними нами дослідженнями, ми з'ясували, що саме узгодженість облікової інформації та системи контролю створює умови для підвищення логістичної ефективності.

Також, аналіз інформації про логістичні витрати виступає ключовим інструментом у процесі прийняття обґрунтованих управлінських рішень, оскільки забезпечує оцінювання ефективності функціонування логістичних процесів, визначення резервів зниження витрат та підвищення конкурентоспроможності підприємства. Аналітична обробка даних дозволяє досліджувати структуру логістичних витрат, їхню динаміку, частку у собівартості продукції, причини відхилень від встановлених нормативів та бюджетів. Результати аналізу використовуються керівництвом підприємства для оптимізації логістичних операцій, вибору економічно доцільних маршрутів доставки, постачальників, складів, рівня запасів та застосування сучасних цифрових технологій у логістиці.

Регулярний аналітичний контроль сприяє своєчасному виявленню неефективних витратних компонентів та визначенню напрямів економії фінансових ресурсів, що відповідає вимогам НП(С)БО 16 та забезпечує належний рівень інформаційної підтримки управління логістичною системою підприємства.

Система обліку логістичних витрат відіграє ключову роль у забезпеченні ефективності управління підприємством, оскільки формує інформаційну основу для планування, контролю й аналізу логістичних процесів. Вона охоплює всі стадії руху матеріальних ресурсів й продукції, дозволяючи своєчасно виявляти нераціональні витрати, оцінювати вплив зовнішніх та внутрішніх факторів і

приймати обґрунтовані управлінські рішення. Правильна організація документування, узагальнення та контролю логістичних витрат відповідно до вимог законодавства та стандартів обліку забезпечує прозорість витрат, підвищує результативність логістичної діяльності та сприяє зростанню конкурентоспроможності підприємства.

Організація обліку логістичних витрат ґрунтується на упорядкуванні методів, що забезпечують своєчасне та достовірне відображення таких витрат у системі фінансового та управлінського обліку. У процесі формування логістичних витрат важливу роль відіграє чіткий розподіл функцій між бухгалтерією, відділом постачання, складським господарством, транспортним підрозділом та відділом збуту, що дає змогу забезпечити контрольованість операцій і прозорість даних обліку.

Облік логістичних витрат здійснюється відповідно до внутрішніх регламентів підприємства – облікової політики, положень про внутрішній контроль та інструкцій з документообігу, які визначають порядок формування витрат, строки подання документів та відповідальні підрозділи. Налагоджений документообіг, що охоплює накладні, акти, транспортні рахунки, маршрутні листи й інші підтверджувальні документи, забезпечує повноту та правильність їх відображення в обліку.

Важливим елементом сучасної організації обліку є використання цифрових інформаційних систем, що дозволяє автоматизувати процеси, підвищити оперативність контролю та створити надійну аналітичну базу для управлінських рішень.

Узгоджена та структурована організація обліку й контролю логістичних витрат інтегрує всі елементи логістичного ланцюга в єдину інформаційну систему, забезпечуючи прозорість руху ресурсів, своєчасне виявлення відхилень та формування обґрунтованої інформації для прийняття управлінських рішень.

Висновки до розділу 1

У результаті дослідження, ми з'ясували:

1. Логістичні витрати – сукупності матеріальних, трудових, фінансових та інформаційних ресурсів, що у вартісній формі відображають витрати підприємства на планування, організацію, управління та контроль руху матеріальних, інформаційних і фінансових потоків у логістичній системі.

2. Систематизовано класифікаційні підходи до логістичних витрат за джерелами інформації, способом віднесення до об'єктів обліку, економічною природою, структурою логістичних процесів, елементами витрат тощо. Доведено, що класифікація забезпечує можливість їх цільового використання для формування собівартості, бюджетування та контролю. Виокремлено та згруповано основні кількісні й якісні чинники, що визначають рівень логістичних витрат у розрізі окремих логістичних функцій, що створює передумови для ідентифікації резервів їх оптимізації.

3. Проаналізовано нормативно-правове забезпечення обліку та контролю логістичних витрат в Україні. Встановлено, що регулювання здійснюється опосередковано через Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», ПКУ, НП(С)БО та Інструкцію про застосування Плану рахунків, без конкретного терміну «логістичні витрати» як самостійної категорії.

4. Обґрунтовано, що система організації обліку логістичних витрат має функціонувати як інтегрована підсистема управління, яка забезпечує повний цикл: документування, відображення у регістрах, формування внутрішньої та зовнішньої звітності, контроль і аналіз. Показано, що ефективний контроль базується на бюджетуванні, нормуванні, формуванні центрів відповідальності, аналізі відхилень і внутрішньому аудиту, а також потребує цифровізації обліково-логістичних процесів.

Основні положення розділу викладено автором у працях [43-45].

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ ЛОГІСТИЧНИХ ВИТРАТ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

2.1. Статистична оцінка діяльності промислових підприємств

Переробна промисловість є однією з ключових складових національної економіки, оскільки забезпечує глибоку переробку сировини, формування доданої вартості, зайнятість населення та наповнення бюджету. В умовах воєнного стану, логістичних обмежень, енергетичних криз та скорочення внутрішнього попиту саме переробні підприємства зазнали найбільш суттєвих трансформацій.

Для обґрунтування тенденцій розвитку промислового сектору доцільно застосувати статистичний аналіз, який дає змогу оцінити динаміку підприємницької активності, зміну трудового потенціалу та результати господарювання. У межах цього дослідження зосереджено на виді економічної діяльності КВЕД 18.12 «Друкування іншої продукції», оскільки він є показовим для переробної промисловості та має практичне значення для подальшого аналізу витрат і організації обліку. Інформаційною базою виступають офіційні статистичні дані ДСС України за 2010–2024 роки, що забезпечує порівнянність показників у динаміці [43].

Першим етапом статистичної оцінки є аналіз кількості діючих суб'єктів господарювання за КВЕД 18.12. (таблиця 2.1.). Цей показник відображає загальний рівень підприємницької активності, масштаби ринку та потенційну конкуренцію в межах обраного виду діяльності. Окремо виділення фізичних осіб-підприємців (ФОП) дозволяє оцінити структуру суб'єктів за організаційно-правовими формами та визначити роль малого підприємництва у сфері друкування іншої продукції.

Таблиця 2.1. – Кількість діючих суб'єктів господарювання за КВЕД 18.12 за 2010-2024 рік

Рік	Кількість суб'єктів усього, одиниць	Кількість особи-підприємців із загальної кількості, одиниць
2010	2651	1301
2011	2152	907
2012	2695	1562
2013	3095	1710
2014	3393	2113
2015	3196	1935
2016	3259	2131
2017	3134	1939
2018	3157	1955
2019	3300	2060
2020	3164	1982
2021	2945	1819
2022	2511	1676
2023	2742	1824
2024	2778	1906

Джерела: [43; 44].

На рисунку 2.1 побудовано графік, який відображає динаміку загальної кількості суб'єктів господарювання та кількості фізичних осіб-підприємців у 2010–2024 роках, що дає змогу простежити основні тенденції їх змін у часі.

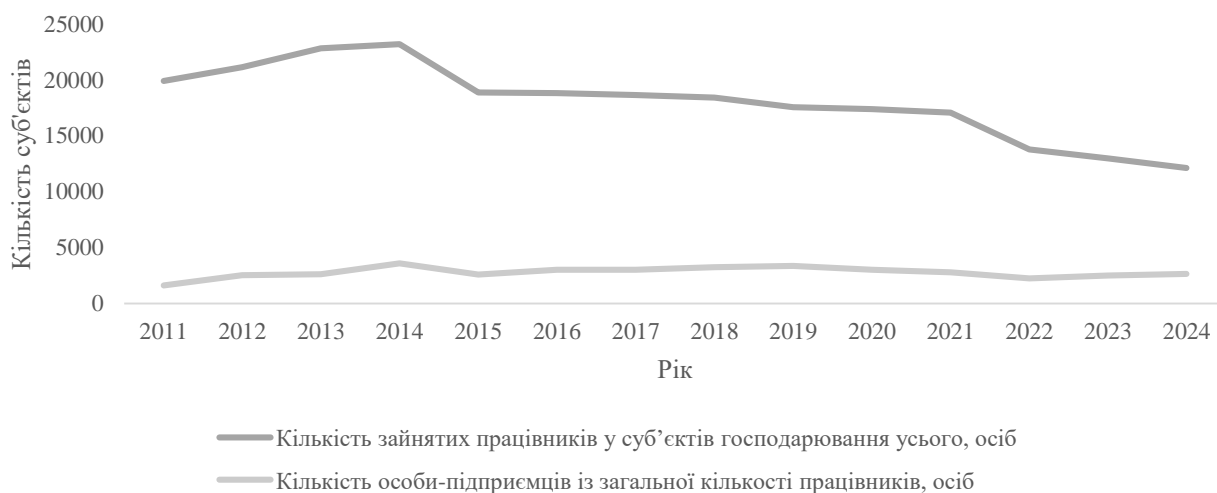

Рисунок 2.1 Кількість діючих суб'єктів господарювання за КВЕД 18.12 за 2010-2024 рік

Джерело: власна розробка автора

Наступним кроком доцільно розглянути трудовий потенціал суб'єктів господарювання за КВЕД 18.12, який характеризується кількістю зайнятих працівників. Динаміка зайнятості відображає не лише масштаби діяльності підприємств, але й їхню стійкість, потребу в персоналі, а також здатність адаптуватися до змін зовнішнього середовища. Виділення кількості зайнятих у ФОП є важливим для оцінки того, наскільки сектор базується на самозайнятості та мікропідприємстві. Детальна інформація наведена у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2. – Кількість зайнятих працівників у суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності за 2010-2024 роки

Рік	Кількість зайнятих працівників у суб'єктів господарювання усього, осіб	Кількість особи-підприємців із загальної кількості працівників, осіб
2010	18600	1926
2011	19912	1604
2012	21122	2542
2013	22804	2624
2014	23203	3581
2015	18871	2588
2016	18804	3009
2017	18630	3011
2018	18424	3259
2019	17557	3356
2020	17379	3018
2021	17053	2785
2022	13790	2254
2023	12987	2505
2024	12115	2651

Джерела: [43; 45].

Для відображення виявлених тенденцій та полегшення сприйняття динаміки зайнятості побудовано графік (рисунок 2.2).

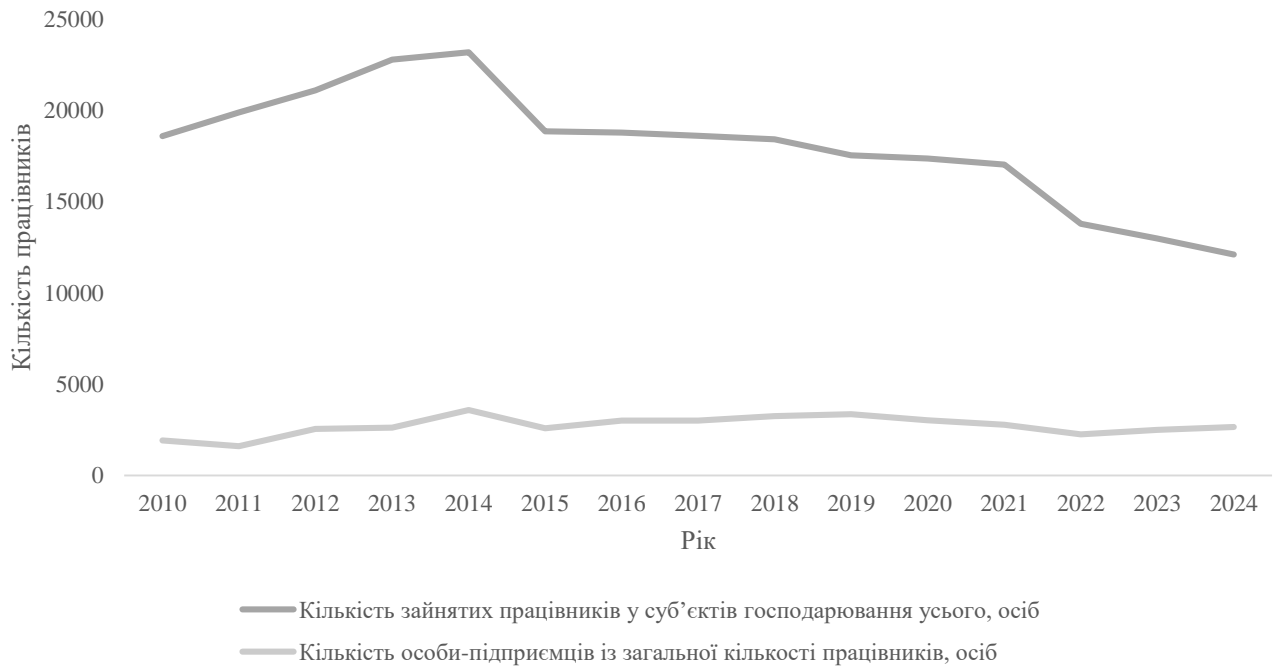

Рисунок 2.2 Кількість зайнятих працівників у суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності за 2010-2024 роки

Джерело: власна розробка автора.

Отже, чисельність зайнятих працівників у сфері друкування іншої продукції у 2010–2024 роках має тенденцію до скорочення в останні роки, що може бути наслідком структурних змін у попиті, технологічної трансформації, а також впливу кризових факторів. Одночасно роль ФОП у загальній чисельності зайнятих залишається відчутною, що підтверджує значення малого підприємництва як гнучкого сегмента ринку, здатного швидше реагувати на зміни. Така динаміка зайнятості є важливою передумовою для інтерпретації фінансово-економічних результатів та подальшого аналізу обсягів реалізації.

Оцінка результативності діяльності суб'єктів господарювання неможлива без аналізу обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг), який відображає фактичні масштаби господарських операцій та є узагальнюючим показником економічної активності. Порівняння загального обсягу реалізації з показниками ФОП дає змогу визначити внесок малого бізнесу в формування доходів у межах КВЕД 18.12 та

зробити висновки щодо структурних змін у сегменті. Інформація про обсяг реалізованої продукції за видами економічної діяльності відображена у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3.– Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності за 2010-2024 роки

Рік	Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) усього, тис.грн.	Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) у фізичних осіб-підприємців, тис.грн.
2010	4436654	321135
2011	3879987	249548
2012	6091276	396690
2013	6959121	424612
2014	8165673	471918
2015	9980721	681998
2016	12934459	853434
2017	13938851	1081881
2018	15323038	1367099
2019	15195931	1659240
2020	15363933	1728041
2021	18953670	2027565
2022	14446763	34775
2023	22075651	53570
2024	21816674	101236

Джерела: [43, 46].

На основі даних таблиці 2.3 побудовано графік (рисунок 2.3), який відображає динаміку обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) у цілому по суб'єктах господарювання та у фізичних осіб-підприємців у 2010–2024 роках.

Обсяги реалізованої продукції за КВЕД 18.12 упродовж 2010–2024 років загалом мають тенденцію до зростання в довгостроковій перспективі, однак характеризуються різкою мінливістю в окремі роки. Особливо показовими є зміни після 2022 року, що відображає вплив надзвичайних умов функціонування економіки в час війни на результати діяльності суб'єктів господарювання. Структурні зрушення між загальним обсягом реалізації та показниками ФОП свідчать про зміну ролі малого підприємництва у формуванні доходів у цьому виді діяльності.

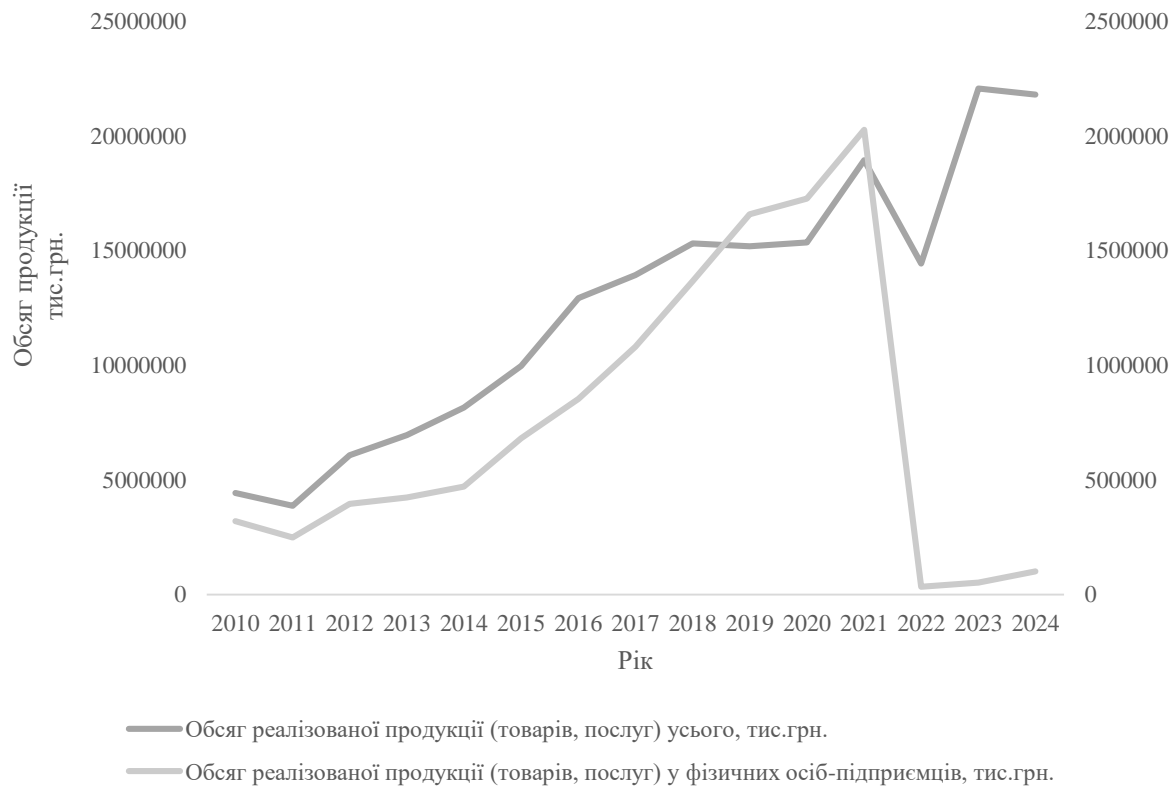

Рисунок 2.3 Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності за 2010-2024 роки

Джерело: власна розробка автора.

Проведена статистична оцінка діяльності суб'єктів господарювання промислової галузі, а саме суб'єктів за КВЕД 18.12 «Друкування іншої продукції» засвідчила наявність суттєвих структурних і динамічних змін у переробній промисловості протягом 2010–2024 років. Аналіз кількості діючих суб'єктів господарювання свідчить про нестабільність підприємницької активності та значну роль фізичних осіб-підприємців, що підтверджує домінування малого бізнесу у даному виді діяльності. Одночасно скорочення чисельності зайнятих працівників у поєднанні зі зростанням обсягів реалізованої продукції в окремі періоди вказує на структурні зрушення, підвищення інтенсивності виробництва та вплив кризових факторів, зокрема воєнних і логістичних обмежень. Отримані результати формують аналітичну основу для подальшого дослідження особливостей організації обліку та

контролю логістичних витрат на промислових підприємствах і обґрунтовують необхідність удосконалення інформаційного забезпечення управлінських рішень у цій сфері.

2.2. Особливості організації обліку на ТОВ «Татрафан»

Одним з провідних підприємств Волинського регіону, що спеціалізується на виробництві гнучких пакувальних матеріалів для харчових продуктів та товарів промислового призначення, а саме Товариство з обмеженою відповідальністю «Татрафан». Підприємство функціонує у формі дочірньої структури: 50% корпоративних прав належить словацькій компанії Chemosvit Folie, а інші 50% - фінській компанії Ab Rani Plast Oy.

ТОВ «Татрафан» офіційно розпочало свою діяльність 12 березня 1996 року. Для здійснення виробничих процесів засновники сформували статутний капітал, обсяг якого на дату реєстрації становив 90 065 380,92 грн. Детальна інформація про організацію наведена у таблиці 2.4.

ТОВ «Татрафан» є одним із ключових виробників гнучкої упаковки в Україні й займає близько 10% внутрішнього ринку у цьому сегменті. Підприємство щороку реалізує приблизно 5 тисяч тон готової продукції, що свідчить про високий рівень технологічних можливостей та стабільний попит з боку вітчизняних і міжнародних замовників.

Асортимент компанії включає широкий спектр пакувальних матеріалів: рулонну полімерну плівку, трьохшовні пакети, що використовуються для фасування харчових і непродовольчих товарів, а також друковані етикетки для молочної продукції, напоїв, побутової хімії, доглядової косметики та інших продуктів. Така різноманітність номенклатури дозволяє підприємству гнучко реагувати на зміни попиту та вимоги окремих галузей.

Таблиця 2.4. – Інформація про підприємство ТОВ «Татрафан»

Загальні відомості	Інформація про суб'єкт господарювання
Повне найменування	Товариство з обмеженою відповідальністю «Татрафан»
Скорочена назва	ТзОВ «Татрафан»
Організаційно-правова форма	Товариство з обмеженою відповідальністю
Код ЄДРПОУ	21739072
Адреса	Україна, Волинська обл., місто Луцьк, вул.Рівненська, будинок 64А
Види діяльності: Основна Інші	18.12 Друкування іншої продукції 18.13 Виготовлення друкарських форм і надання інших поліграфічних послуг 22.21 Виробництво плит, листів, труб і профілів із пластмас 22.22 Виробництво тари з пластмас 46.19 Діяльність посередників у торгівлі товарами широкого асортименту 95.11 Ремонт комп'ютерів і периферійного устаткування 46.90 Неспеціалізована оптова торгівля 52.21 Допоміжне обслуговування наземного транспорту
Основні види продукції	Гнучка упаковка для харчових продуктів
Кількість працюючих	120

Джерело: [43].

Серед постійних партнерів «Татрафану» - провідні українські та міжнародні виробники: ТеремноХліб, Danone, Ruta, Bella, Lukas, Галичина, Flint, Mr Scrubber та інші підприємства, що працюють у харчовій, молочній, кондитерській, целюлозно-паперовій та косметичній галузях. Такий перелік клієнтів підкреслює високу якість та конкурентоздатність продукції компанії.

Для забезпечення безперебійного виробництва ТОВ «Татрафан» співпрацює з низкою провідних іноземних постачальників сировини. Основні контрагенти постачають фарби та інші компоненти, необхідні для високоякісного флексографічного та ротогравюрного друку. Серед найбільших партнерів – Chemosvit (Словаччина), Sun Chemical (Німеччина) та Boguski Folie (Польща). Використання матеріалів світових виробників забезпечує стабільність технологічних процесів і високу конкурентоспроможність готової продукції.

Таким чином, активна співпраця ТОВ «Татрафан» з іноземними постачальниками зумовлює значний обсяг зовнішньоекономічних операцій, що

потребують чіткої регламентації їх бухгалтерського відображення, документального оформлення та податкового обліку. В умовах використання імпоротної сировини особливого значення набуває відповідність облікової політики підприємства вимогам чинного законодавства України, зокрема в частині визнання витрат та формування собівартості. Саме тому доцільним є здійснення перевірки відповідності облікової політики підприємства нормативно-правовим вимогам, результати якої наведено в додатку Б.

Аналіз показав, що облікова політика підприємства узгоджується з вимогами НП(С)БО за всіма основними напрямками. У наказі розкрито порядок амортизації, переоцінки, оцінки запасів, створення резервів та визначення суттєвості.

На підприємстві використовується автоматизована форма бухгалтерського обліку. Використання відповідної програми в процесі обробки зазначених даних дозволяє отримати інформацію, що відповідає запитам різних користувачів. За допомогою програми BAS Бухгалтерія ведеться облік заробітної плати, каси та авансових звітів. Через програму «SAP» підприємство організовує решту своєї діяльності. Працівники різних відділів ведуть свою діяльність саме в цій програмі. Детальніше про програмні рішення в роботі організації наведено в таблиці 2.5.

Використання комплексних програмних рішень дозволяє підприємству забезпечувати високий рівень організації облікових процесів, прозорість документообігу та оперативність управлінської аналітики. Інтеграція програм SAP, BAS, М.Е.Дос, Вчасно та Ехсел сприяє підвищенню точності даних, оптимізації взаємодії між підрозділами та покращенню контролю за фінансово-господарськими операціями. Застосування сучасного програмного забезпечення формує надійну інформаційну базу для прийняття ефективних управлінських рішень та забезпечує конкурентоспроможність підприємства.

Таблиця 2.5. – Програмні рішення в роботі підприємства

Призначення програмного забезпечення	Назва програми	Користувачі підприємства
Ведення бухгалтерського, складського, виробничого обліку	SAP	Бухгалтерія, відділ збуту, відділ постачання, ІТ-команда, HR працівники, відділ СУО, відділ графіки та планування, працівники виробництва
Аналіз і прогнозування діяльності	Microsoft Excel (аналітичні таблиці)	Фінансовий директор, керівники структурних підрозділів
Робота з клієнтами	SAP (модуль взаємодії з клієнтами)	Менеджери відділу продажів
Електронний документообіг	М.Е.Дос, Вчасно	Бухгалтерія, відділ продажу, відділ постачання
Фіксація касових операцій	BAS Бухгалтерія (ведення каси та авансових звітів)	Бухгалтерія
Обмін податковими документами та звітністю	М.Е.Дос, Електронний кабінет платників податків	Бухгалтерія, директорія

Джерело: власна розробка автора.

Разом із цифровізацією облікових процесів зростає і роль внутрішнього контролю, оскільки саме він забезпечує правильність використання програмних продуктів, повноту відображення господарських операцій та достовірність сформованої інформації. Автоматизація не усуває потреби в контролі, а, навпаки, потребує чіткого регламентування контрольних процедур, розподілу повноважень між відповідальними особами та постійного моніторингу ризиків. Ефективний внутрішній контроль забезпечує достовірність облікових даних, збереження активів і своєчасне виявлення можливих порушень. Оцінка системи контролю дає змогу визначити її достатність, розподіл відповідальності та регулярність виконання контрольних процедур. Інформацію про організацію контролю на підприємстві наведено в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6. – Організація внутрішнього контролю на підприємстві ТОВ
«Татрафан»

Ділянка контролю	Відповідальна особа	Методи контролю	Періодичність
Операції на розрахунковому рахунку	Бухгалтер	Перевірка банківських виписок	Щоденно
Видача ТМЦ	Комірник	Оформлення накладних, контроль підписами	Постійно
Списання ТМЦ	Завідувач складу	Звірка первинних документів із складськими обліковими даними	Щомісячно
Наявність ТМЦ	Комісія з інвентаризації	Інвентаризація	Щоквартально
Готівка в касі	Бухгалтер	Перевірка касової книги, контроль ліміту готівки	Кожен раз після касових операцій

Джерело: власна розробка автора.

Система внутрішнього контролю на підприємстві є структурованою та охоплює ключові ризикові ділянки. Контрольні функції розподілено між відповідальними працівниками, а періодичність процедур відповідає вимогам законодавства та внутрішніх нормативів, що сприяє підвищенню фінансової дисципліни. Та окрім того, підприємство підлягає регулярним зовнішнім перевіркам, зокрема податковим, трудовим та аудиторським.

Зовнішній контроль діяльності підприємства відіграє важливу роль у забезпеченні законності, достовірності та прозорості фінансово-господарських операцій. Проведення податкових перевірок дозволяє підтвердити правильність формування витрат, у тому числі логістичних, їх документальне обґрунтування та відповідність вимогам податкового законодавства. Перевірки органів Держпраці забезпечують контроль за правильністю обліку та оплати праці працівників, зайнятих у логістичних процесах. Аудит фінансової звітності, у свою чергу, дає незалежну оцінку достовірності відображення логістичних витрат у складі витрат підприємства, що підвищує рівень довіри з боку інвесторів, контрагентів і

державних органів. Таким чином, усі види зовнішнього контролю мають зв'язок з обліком логістичних витрат та сприяють підвищенню ефективності управління ними.

2.3 Характеристика структури та динаміки логістичних витрат на підприємстві

Ефективність логістичної діяльності сучасного підприємства значною мірою визначається рівнем та структурою логістичних витрат, серед яких транспортні витрати займають одну з ключових позицій. В умовах відсутності власного автотранспорту особливої актуальності набуває питання економічно обґрунтованого формування, обліку, аналізу та контролю витрат на перевезення, що здійснюються із залученням сторонніх перевізників. Для підприємств переробної промисловості транспортні витрати безпосередньо впливають на рівень собівартості продукції, цінову політику, конкурентоспроможність та фінансові результати діяльності.

У цьому контексті особливого значення набуває дослідження складу, структури та динаміки логістичних витрат ТОВ «Татрафан» за 2022–2024 роки з метою виявлення основних тенденцій їх формування, структурних змін та впливу на загальні витрати підприємства. Проведений аналіз дозволяє оцінити роль транспортної складової у витратному механізмі підприємства та сформулювати аналітичну основу для подальшого обґрунтування напрямів удосконалення системи їх управління.

Логістична діяльність ТОВ «Татрафан» здійснюється без використання власного автотранспорту, що зумовлює повну залежність підприємства від сторонніх перевізників та транспортно-експедиційних компаній. Усі транспортні

витрати акумулюються на рахунку 84030000 «Витрати на транспорт» та розподіляються за такими основними напрямками:

- перевезення працівників (рах. 231 «Виробництво»);
- доставка готової продукції споживачам (рах. 93 «Витрати на збут»);
- транспортування імпортової сировини, що безпосередньо включається до виробничої собівартості продукції.

Таким чином, транспортні витрати відіграють ключову роль у формуванні виробничої собівартості продукції, а також безпосередньо впливають на рівень витрат на збут.

Суттєвою проблемою обліково-аналітичного забезпечення управління логістичними витратами в Україні є відсутність у чинній системі фінансової звітності окремо виокремленої статті саме для логістичних витрат. Відповідно до вимог НП(С)БО 16 «Витрати», у фінансовій звітності витрати групуються за економічними елементами та за функціональним призначенням (виробничі, адміністративні, витрати на збут, інші операційні), без виділення логістичних витрат як самостійного об'єкта обліку [25]. Аналогічно, у формах фінансової звітності (Звіт про фінансові результати, Баланс) логістичні витрати не ідентифікуються як окрема стаття, а входять до складу різних видів витрат залежно від їх економічного змісту. Крім того, у чинному нормативно-правовому забезпеченні України відсутнє пряме законодавче визначення логістичних витрат як окремої облікової категорії, а також не встановлено єдиної методики їх формування, класифікації та розкриття у фінансовій звітності.

Це зумовлює необхідність самостійного формування підприємствами внутрішніх підходів до ідентифікації, групування та аналізу логістичних витрат у межах системи управлінського обліку. За таких умов єдиним дієвим інструментом об'єктивного визначення фактичної величини логістичних витрат є їх узагальнення в системі управлінської звітності.

На ТОВ «Татрафан» процес формування інформації про логістичні витрати має чітко вибудовану управлінсько-інформаційну вертикаль. Первинна інформація щодо логістичних операцій частково формується фахівцем з логістики, який володіє даними щодо умов перевезень, обсягів поставок, маршрутів, тарифів перевізників та експедиційних послуг. Головний бухгалтер здійснює вибірку, систематизацію та узагальнення інформації із системи SAP. Після цього зведена інформація щодо логістичних і транспортних витрат передається фінансовому директору, який на її основі формує комплексний управлінський фінансово-економічний звіт за відповідний період та готує аналітичні матеріали для керівництва та акціонерів підприємства.

Для оцінки ролі логістичних витрат у діяльності підприємства ми проаналізуємо динаміку загальних витрат та транспортної складової у таблиці 2.8.

Таблиця 2.8. – Динаміка загальних та транспортних витрат ТОВ «Татрафан» у 2022–2024 рр., грн.

Рік	Загальні витрати, грн.	Усього витрат, грн.	Частка витрат, %
2022	487 579 959,47	8 425 138,53	1,73
2023	474 755 918,74	8 823 806,89	1,86
2024	509 399 416,47	9 810 006,21	1,93

Джерело: власна розробка автора.

Дані таблиці 2.8 свідчать про поступове зростання транспортних витрат ТОВ «Татрафан» у 2022–2024 рр. Так, у 2024 році їх обсяг становив 9 810 006,21 грн., що на 1 384 867,68 грн. більше порівняно з 2022 роком. Водночас частка транспортних витрат у загальній сумі витрат зросла з 1,73% у 2022 році до 1,93% у 2024 році. Це свідчить про зростаюче навантаження логістики на фінансові результати діяльності.

Детальний склад транспортних витрат за напрямками використання за 2022-2024 роки наведено в таблиці 2.9.

Таблиця 2.9. – Структура транспортних витрат ТОВ «Татрафан» у 2022–2024 рр.,
грн.

Рік	Усього транспортних витрат	Витрати на доставку імпортової сировини	Перевезення працівників	Доставка продукції клієнтам
2022	8 425 138,53	1 029 166,77	646 033,68	6 749 938,08
2023	8 823 806,89	1 473 812,42	490 342,58	6 859 651,89
2024	9 810 006,21	1 882 603,36	474 994,40	7 452 408,45

Джерело: власна розробка автора .

На основі даних таблиці 2.6 ми здійснили графічне відображення структури транспортних витрат у відсотковому співвідношенні за напрямками за 2022-2024 рр. на рисунках 2.1, 2.2 та 2.3.

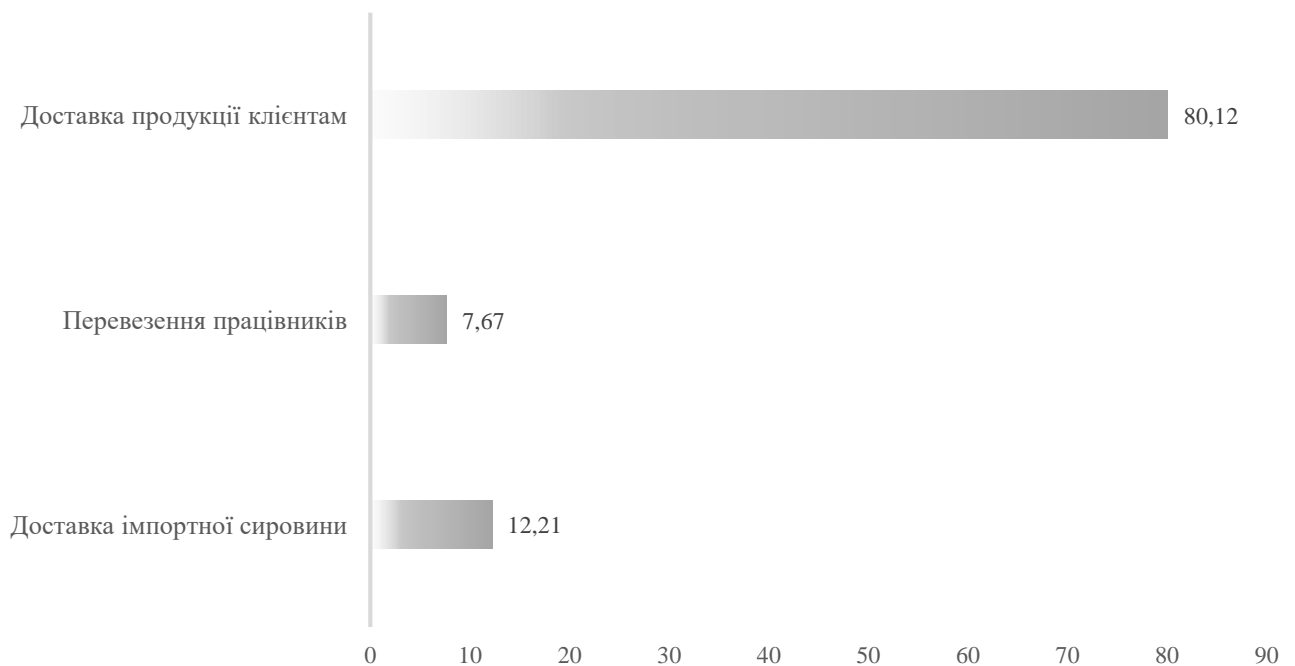

Рисунок 2.5 Структура транспортних витрат за напрямками за 2022 рік

Джерело: власна розробка автора.

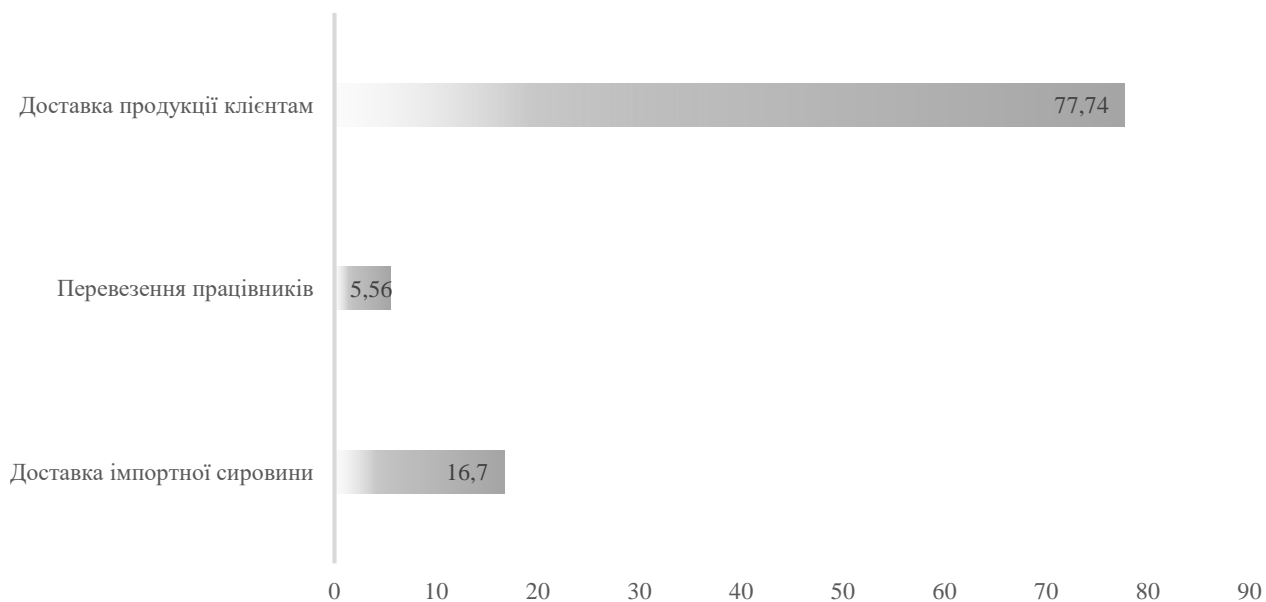

Рисунок 2.6 Структура транспортних витрат за напрямками за 2023 рік

Джерело: власна розробка автора.

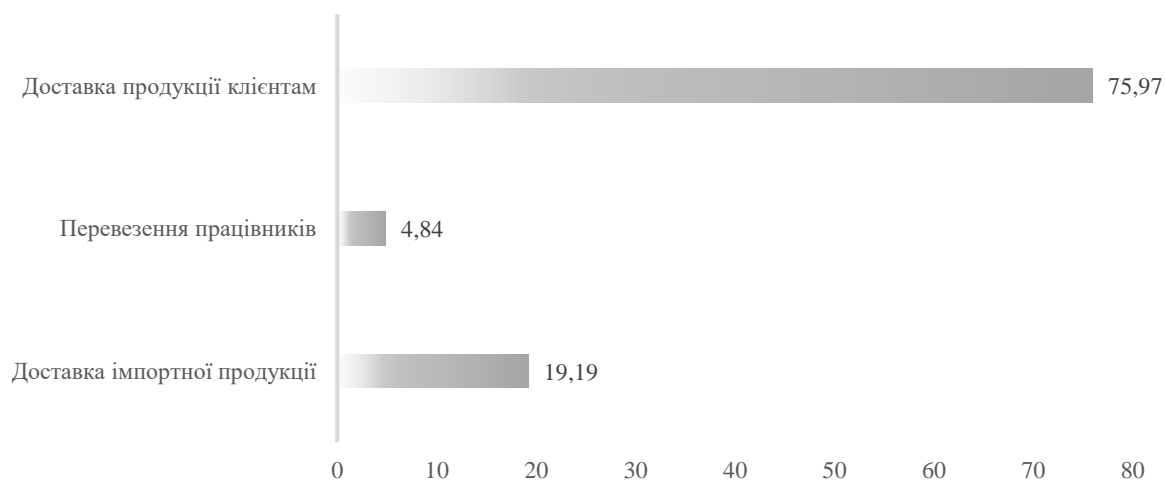

Рисунок 2.7 Структура транспортних витрат за напрямками за 2024 рік

Джерело: власна розробка автора.

Проведений аналіз структури транспортних витрат ТОВ «Татрафан» за 2022–2024 роки свідчить про їх сталу домінуючу концентрацію у сфері доставки готової продукції клієнтам, частка якої протягом усього періоду залишається найвищою та коливається в межах 75 – 80 %. Водночас спостерігається стійка тенденція до зростання частки витрат на доставку імпортової сировини – з 12,21 % у 2022 році до 19,19 % у 2024 році, що зумовлено впливом зовнішніх логістичних факторів, валютних коливань та ускладненням міжнародних перевезень. Частка витрат на перевезення працівників має чітку тенденцію до скорочення, що свідчить про поступову оптимізацію цього напрямку. Загалом структура транспортних витрат підтверджує високу залежність підприємства від послуг сторонніх перевізників та зростання логістичного навантаження на собівартість продукції за умов відсутності власного транспортного підрозділу.

Отже, проведені дослідження складу, структури та динаміки логістичних витрат ТОВ «Татрафан» за 2022 – 2024 роки дозволило встановити, що в умовах повної відсутності власного автотранспортного підрозділу підприємство характеризується стійкою залежністю від послуг сторонніх перевізників, що безпосередньо впливає на рівень загальних витрат і собівартості продукції.

Структурний аналіз показав, що домінуючу частку транспортних витрат стабільно займають витрати на доставку готової продукції клієнтам, що обумовлено географією збуту та специфікою організації логістичних процесів. Водночас зафіксовано суттєве зростання витрат на доставку імпортової сировини, яке відображає вплив зовнішніх логістичних факторів, у тому числі коливання валютних курсів, зростання тарифів на міжнародні перевезення та ускладнення логістичних ланцюгів. Позитивною тенденцією є поступове скорочення витрат на перевезення працівників, що свідчить про здійснення підприємством заходів з оптимізації цього напрямку.

Отже, результати аналізу підтверджують, що логістичні витрати на ТОВ «Татрафан» є суттєвим і динамічним елементом витратної структури, який

потребує системного управління, посиленого внутрішнього контролю та впровадження інструментів управлінського аналізу. Отримані висновки слугують інформаційною базою для розробки практичних рекомендацій щодо удосконалення системи управління та контролю логістичних витрат, які будуть обґрунтовані у наступному розділі магістерської роботи.

2.4 Аналіз системи внутрішнього контролю логістичних витрат підприємства

Ефективний внутрішній контроль забезпечує достовірність облікових даних і своєчасне виявлення можливих порушень у діяльності підприємства. Особливе значення в умовах зростання частки логістичних витрат у структурі собівартості продукції набуває контроль за їх формуванням, обліком і використанням.

Важливе методологічне значення для аналізу системи внутрішнього контролю логістичних витрат має дисертаційне дослідження Кравець О. В., присвячене питанням обліку і внутрішнього контролю в управлінні логістичними витратами підприємства. Автор розглядає внутрішній контроль логістичних витрат: «...як складову системи управління підприємством, спрямовану на забезпечення достовірності облікової інформації, дотримання бюджетних показників та підвищення ефективності логістичних процесів» [48].

У дослідженні обґрунтовано, що метою внутрішнього контролю логістичних витрат є своєчасне виявлення відхилень фактичних витрат від запланованих, встановлення причин таких відхилень та формування інформаційної бази для прийняття управлінських рішень. Основними завданнями внутрішнього контролю визначено перевірку обґрунтованості формування логістичних витрат, контроль за використанням ресурсів та оцінку ефективності логістичної діяльності за окремими напрямками.

До об'єктів контролю віднесено логістичні витрати за статтями, фазами логістичної діяльності та центрами відповідальності, тоді як суб'єктами контролю виступають керівники структурних підрозділів, бухгалтерська служба та особи, відповідальні за внутрішній контроль. Такий підхід забезпечує персоналізацію відповідальності та підвищує результативність контрольних процедур.

У межах удосконалення контрольних механізмів автор наголошує на доцільності застосування внутрішньої управлінської звітності як основного інструменту контролю логістичних витрат. Зокрема, контроль пропонується здійснювати шляхом порівняння фактичних показників із бюджетними у звітах про виконання бюджету логістичних витрат, що дозволяє оперативно виявляти відхилення та оцінювати їх вплив на результати діяльності підприємства.

У своїй роботі Скрипник С., Зеленко С., Подмешальської Ю., Бубела Ю. бухгалтерський облік розглядають як ключову інформаційну базу для оподаткування підприємства, що формується на основі достовірних первинних документів та автоматизованих облікових процесів. Висновки авторів є важливими для аналізу системи внутрішнього контролю логістичних витрат, оскільки підкреслюють необхідність якісного документування, калькулювання та використання інформаційних технологій для забезпечення точності обліку витрат і податкових розрахунків. [49]

У статті Ліпич Л., Зеленко О., Зеленко С., Кушнір М. основна увага приділяється питанням сталого управління закупівельною логістикою агропромислових підприємств, зокрема ролі внутрішнього контролю логістичних процесів і витрат у забезпеченні економічної ефективності діяльності підприємства. Автори підкреслюють, що контроль логістичних витрат має базуватися не лише на фіксації їх загального обсягу, а на оцінюванні ефективності логістичних операцій, структури витрат та відповідальності управлінського персоналу [50].

У своїй роботі Садовська І.Б., Нагірська К.Є., Тлучкевич Н.В. трактують контроль логістичних витрат як «...інструмент, за допомогою якого підприємство

може не лише фіксувати фактичні витрати, а й оцінювати їхню доцільність, виявляти резерви оптимізації та управляти логістичним ланцюгом як цілісною системою» [52]. Також, вони зазначають, «...що система внутрішнього контролю логістичних витрат на підприємстві є частиною загальної системи бухгалтерського та управлінського контролю й спрямована на забезпечення законності господарських операцій, запобігання зловживанням, мінімізацію необґрунтованих витрат і підвищення фінансової дисципліни» [52].

Система внутрішнього контролю на підприємстві ТОВ «Татрафан» є структурованою та охоплює ключові ризикові ділянки, зокрема: рух товарно-матеріальних цінностей, списання запасів, інвентаризацію ТМЦ та операції за розрахунковими рахунками, які безпосередньо пов'язані з формуванням логістичних витрат.

Контрольні функції розподілено між відповідальними працівниками, а періодичність процедур відповідає вимогам законодавства та внутрішніх нормативів підприємства. Цю інформацію наведено в таблиці 2.10.

Таблиця 2.10. – Організація внутрішнього контролю логістичних витрат

Ділянка контролю	Відповідальна особа	Методи контролю	Періодичність
Операції на розрахунковому рахунку	Бухгалтер	Перевірка банківських виписок	Щоденно
Видача ТМЦ	Комірник	Оформлення накладних, контроль підписами	Постійно
Списання ТМЦ	Завідувач складу	Звірка первинних документів із складськими обліковими даними	Щомісячно
Наявність ТМЦ	Комісія з інвентаризації	Інвентаризація	Щоквартально

Джерело: власна розробка автора.

Зазначені ділянки внутрішнього контролю безпосередньо впливають на формування, облік і достовірність логістичних витрат підприємства. Так, щоденна перевірка операцій на розрахунковому рахунку бухгалтером забезпечує контроль за

своєчасністю та обґрунтованістю оплат транспортних, експедиційних, складських та супровідних логістичних послуг. Це дозволяє запобігати необґрунтованим платежам, помилкам у розрахунках з перевізниками та зменшує ризик фінансових втрат. Контроль видачі товарно-матеріальних цінностей комірником шляхом оформлення накладних і перевірки підписів має важливе значення для логістики, оскільки саме на цьому етапі формується рух запасів, що впливає на витрати на зберігання, переміщення та транспортування продукції. Належне документальне оформлення видачі ТМЦ унеможливорює несанкціоновані операції та втрати запасів, які безпосередньо збільшують логістичні витрати.

Діяльність підприємства перебуває під постійним впливом зовнішнього контролю, який здійснюється у формі планових податкових перевірок, перевірок органів Державної служби з питань праці та щорічного аудиту фінансової звітності. Особливе значення для системи управління логістичними витратами має щорічний аудит фінансової звітності, у межах якого здійснюється перевірка правильності формування витрат підприємства, у тому числі витрат, пов'язаних із транспортуванням, зберіганням, експедируванням та іншими логістичними операціями.

Застосування сучасного програмного забезпечення забезпечує надійну інформаційну підтримку процесу управління логістичними витратами та створює передумови для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, спрямованих на оптимізацію витрат. Використання таких сучасних комплексних програмних рішень є важливою складовою системи контролю логістичних витрат підприємства. Застосування інтегрованих інформаційних систем дозволяє не тільки забезпечити високий рівень автоматизації обліку логістичних витрат, а й забезпечує прозорість документообігу та оперативність формування управлінської аналітики.

Як зазначають сучасні дослідники, автоматизація обліково-контрольних процесів є необхідною умовою ефективного управління логістичними витратами, особливо на підприємствах переробної промисловості. Використання ERP-систем

дозволяє забезпечити інтеграцію первинного обліку, контролю та аналітики, мінімізувати вплив людського фактора та підвищити оперативність управлінських рішень [52; 53].

На підприємстві використовується програмне забезпечення SAP ERP, BAS Бухгалтерія, М.Е.Дос, Вчасно та Microsoft Excel (управлінські звіти), що формує єдину інформаційну базу для обліку, контролю та аналізу фінансово-господарської діяльності.

Отож, проведений аналіз засвідчив, що на підприємстві сформовано загалом дієву та законодавчо обґрунтовану систему організації обліку й контролю логістичних витрат. Внутрішній контроль охоплює ключові ділянки бухгалтерського обліку, які безпосередньо впливають на формування транспортних та супутніх логістичних витрат. Основні облікові процеси автоматизовано із використанням сучасних програмних продуктів, що забезпечує високу точність і оперативність обробки інформації про логістичні витрати. Водночас, як зазначають у своїй роботі Садовська І.Б., Нагірська К.Є., Тлучкевич Н.В. ефективний контроль логістичних витрат передбачає чітке визначення центрів відповідальності за кожну їх ділянку – транспортування, зберігання, пакування, супровід та обробку товарів, що дозволяє уникнути фрагментарності контролю та забезпечити належне документальне підтвердження витрат [47].

На ТОВ «Татрафан» система центрів відповідальності за логістичними витратами поки що не сформована у повному обсязі, а спеціалізовані внутрішні регламенти їх контролю відсутні. Це свідчить про наявність можливостей для подальшого удосконалення внутрішнього нормативного забезпечення, зокрема шляхом більш чіткого розподілу відповідальності та деталізації контрольних процедур. В цілому, це сприятиме підвищенню ефективності управління логістичними витратами.

Висновки до розділу 2

За результатами комплексного дослідження організації обліку та контролю логістичних витрат на ТОВ «Татрафан» з урахуванням галузевих, організаційних і фінансово-економічних особливостей функціонування підприємства в умовах нестабільного зовнішнього середовища можна зробити наступні висновки:

1. На основі статистичної оцінки діяльності переробних підприємств України за 2022–2024 роки встановлено, що галузь характеризується високою адаптаційною здатністю до кризових умов, поступовим відновленням виробничих обсягів та активним пошуком альтернативних логістичних рішень. Водночас зберігається значний вплив логістичних обмежень, енергетичних ризиків, дефіциту трудових ресурсів і зростання витрат на транспортування та імпорту сировини, що безпосередньо позначається на рівні собівартості продукції підприємств переробної промисловості.

2. Дослідження організаційно-економічної характеристики ТОВ «Татрафан» дозволило визначити його як стабільне, технологічно розвинене підприємство з вагомою часткою на внутрішньому ринку гнучкої упаковки та значним обсягом зовнішньоекономічних операцій. Особливості діяльності підприємства, зокрема використання імпортової сировини, широка географія постачань і збуту, а також відсутність власного автотранспортного підрозділу, зумовлюють підвищену роль логістичних витрат у формуванні загальних витрат і фінансових результатів.

3. Аналіз складу, структури та динаміки логістичних витрат ТОВ «Татрафан» за 2022–2024 роки показав стійку тенденцію до зростання транспортних витрат як в абсолютному вимірі, так і у їх частці в загальних витратах підприємства. Домінуючою складовою логістичних витрат є витрати на доставку готової продукції клієнтам, що обумовлено специфікою організації збуту та залежністю від сторонніх перевізників. Водночас зафіксовано суттєве зростання витрат на доставку імпортової сировини, що відображає вплив зовнішніх логістичних факторів,

валютних коливань та ускладнення міжнародних перевезень. Отримані результати підтверджують зростання логістичного навантаження на собівартість продукції підприємства та актуалізують потребу в удосконаленні механізмів управління такими витратами.

4. Оцінка системи внутрішнього контролю логістичних витрат засвідчила, що на ТОВ «Татрафан» сформовано загалом дієву та нормативно обґрунтовану систему обліку та контролю, яка охоплює ключові ризикові ділянки та базується на використанні сучасних інформаційних систем (SAP ERP, BAS Бухгалтерія, М.Е.Дос, Вчасно, Microsoft Excel). Автоматизація облікових процесів забезпечує оперативність, точність та прозорість формування інформації про логістичні витрати. Разом із тим встановлено, що система центрів відповідальності за логістичними витратами та спеціалізовані внутрішні регламенти їх контролю на підприємстві сформовані не в повному обсязі, що обмежує можливості детального управлінського аналізу та адресного контролю окремих логістичних функцій.

Таким чином, результати дослідження свідчать, що логістичні витрати є суттєвим і динамічним елементом витратної структури ТОВ «Татрафан», який потребує подальшого вдосконалення організації обліку, посилення внутрішнього контролю та розвитку управлінської аналітики. Виявлені проблемні аспекти та резерви оптимізації створюють передумови для розробки практичних рекомендацій щодо удосконалення системи управління та контролю логістичних витрат, які будуть детально обґрунтовані у третьому розділі кваліфікаційної роботи.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ ЛОГІСТИЧНИХ ВИТРАТ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Ефективне управління логістичними витратами на підприємстві є неможливим без налагодженої системи управлінської звітності, яка забезпечує керівництво повною, достовірною та своєчасною інформацією для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Для підприємств переробної промисловості, зокрема ТОВ «Татрафан», логістичні витрати займають вагоме місце у структурі загальних витрат, оскільки охоплюють не тільки витрати на транспортування, а й складування, пакування, експедиційне обслуговування, документаційний супровід та інші логістичні операції. Водночас особливістю діяльності ТОВ «Татрафан» є відсутність власних транспортних засобів, а всі перевезення здійснюються із залученням сторонніх перевізників на договірній основі. Це зумовлює підвищені вимоги до системи контролю транспортних витрат і точності їх відображення у внутрішній звітності.

Формування внутрішньої звітності щодо логістичних витрат на підприємстві здійснюється на основі первинних документів та даних облікових інформаційних систем. Основними джерелами інформації є:

- договори із перевізниками;
- товарно-транспортні накладні;
- акти надання транспортних послуг;
- заявки на транспорт;
- рахунки-фактури перевізників.

Комунікацію із компаніями, які надають транспортні послуги, на підприємстві веде логіст, і саме він відповідає за наявність всіх документів, коректне їх оформлення та вчасну передачу їх у бухгалтерію. Для обробки, узагальнення та

систематизації інформації щодо логістичних витрат використовуються дані бухгалтерського обліку, сформовані в системі SAP. Безпосередню відповідальність за формування внутрішніх звітів несе головний бухгалтер, який на підставі аналітичних даних готує інформацію. Внутрішні звіти формуються щомісячно та надаються фінансовому директору для підготовки детального управлінського звіту для акціонерів.

В управлінських звітах відображаються загальна сума транспортних витрат за період, витрати в розрахунку на 1 тону продукції, структура логістичних витрат за видами послуг, а також відхилення від планових показників. Оскільки підприємство не має власного транспорту, усі витрати на доставку продукції є змінними та залежать від тарифів перевізників, відстані перевезення, обсягів продажу продукції та отримання сировини.

Тому, з метою підвищення ефективності управління логістичними витратами та посилення персональної відповідальності працівників доцільним є впровадження на ТОВ «Татрафан» системи ключових показників ефективності (Key Performance Indicators, KPI). Така система дозволяє поєднати показники внутрішньої звітності з результатами діяльності конкретних структурних підрозділів і працівників, насамперед відділу збуту, рішення яких безпосередньо впливають на обсяги та структуру транспортних витрат.

В умовах відсутності власного транспорту саме працівники відділу збуту формують надають інформацію логісту для складання заявки на відвантаження продукції, терміни доставки, місце відвантаження, обсяги партій. Тому система KPI має бути спрямована не лише на оцінку фінансового результату, а й на контроль економічної доцільності логістичних рішень, що приймаються у процесі збутової діяльності. Запровадження KPI у сфері логістичних витрат доцільно оформити у вигляді внутрішнього положення, яке регламентуватиме перелік показників, методику їх розрахунку, періодичність оцінювання та відповідальних осіб.

Основні показники ефективності контролю логістичних витрат для працівників наведено у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1. – Ключові показники ефективності контролю логістичних витрат для працівників ТОВ «Татрафан»

КРІ	Економічний зміст	Формула розрахунку	Періодичність контролю	Відповідальна особа
Транспортні витрати на 1 т. продукції	Характеризує ефективність організації перевезень	Загальні транспортні витрати / обсяг відвантаження, т.	Щомісячно	Менеджер зі збуту
Середня вартість перевезення 1 рейс	Дозволяє порівнювати перевізників	Загальні витрати / кількість рейсів	Щомісячно	Логіст
Частка транспортних витрат у доході	Відображає вплив логістики на фінансовий результат	Транспортні витрати / дохід від реалізації $\times 100\%$	Щомісячно	Керівник відділу збуту
Відхилення фактичних витрат від планових	Дає змогу контролювати перевитрати	Факт – план	Щомісячно	Фінансовий директор

Джерело: власна розробка автора.

Запропоновані КРІ доцільно інтегрувати у щомісячну внутрішню управлінську звітність підприємства. Для цього в складі звіту про логістичні витрати слід передбачити окремий розділ «Оцінка ефективності логістичних витрат за КРІ», у якому відобразатимуться планові та фактичні значення показників, а також їх відхилення. Також, перспективні результати оцінювання КРІ можуть бути використані при формуванні системи преміювання працівників відділу збуту, що сприятиме зацікавленості персоналу у раціоналізації логістичних витрат.

Удосконалення внутрішньої звітності на ТОВ «Татрафан» шляхом впровадження системи ключових показників ефективності забезпечує не лише інформаційне відображення логістичних витрат, а й створює дієвий механізм їх контролю на рівні відповідальних працівників, що сприяє підвищенню

обґрунтованості управлінських рішень, оптимізації транспортних витрат та зростанню загальної економічної ефективності діяльності підприємства.

В умовах економічної нестабільності, воєнного стану та підвищених логістичних ризиків особливої актуальності набуває також формування такої системи обліку, яка забезпечувала б не лише фіксацію витрат, а й можливість їх оперативного аналізу та управлінського контролю.

Для ТОВ «Татрафан», яке не має власного автотранспорту та повністю використовує послуги сторонніх перевізників, логістичні витрати формуються під впливом значної кількості зовнішніх чинників: тарифної політики перевізників, напрямів перевезень, обсягів відвантаження та умов договорів. За таких умов відсутність системного підходу до організації обліку логістичних витрат знижує рівень їх прогнозованості та ускладнює контроль.

Логістичні витрати на підприємстві обліковуються переважно у складі загальних витрат без достатньої аналітичної деталізації за напрямками перевезень, типами перевізників та центрами відповідальності. Це обмежує можливості використання даних бухгалтерського обліку для управлінського обліку, а також ускладнює застосування КРІ, згаданих вище.

З метою підвищення ефективності обліку та контролю логістичних витрат доцільно запровадити диференційований підхід до організації перевезень та їх відображення в обліку залежно від напрямів логістичних потоків – внутрішніх та зовнішніх (експортно-імпортних). У бухгалтерському обліку це доцільно реалізувати шляхом деталізації аналітичного обліку витрат, зокрема через деталізацію рахунку 93 «Витрати на збут» за відповідними субрахунками:

- 93.1 «Транспортні витрати внутрішні»;
- 93.2 «Транспортні витрати експортні»;
- 93.3 «Транспортні витрати імпортні».

Запропонована аналітична деталізація забезпечує узгодженість даних синтетичного та аналітичного обліку з показниками внутрішньої управлінської

звітності та системи ключових показників ефективності, а також сприяє підвищенню результативності контролю за рівнем і структурою логістичних витрат.

Також, для експортно-імпортних операцій доцільним є укладення довгострокових договорів з обмеженою кількістю великих транспортно-логістичних компаній. З позиції організації обліку це створює можливість закріплення стабільних тарифів, чіткої ідентифікації перевізника та формування прогнозованих показників логістичних витрат у бюджетах і внутрішній звітності. Включення до договорів механізмів коригування тарифів залежно від змін цін на паливо сприятиме підвищенню прозорості формування витрат та зменшенню неконтрольованих коливань у фінансових результатах.

Для внутрішніх перевезень по території України економічно доцільним є залучення фізичних осіб – підприємців, які здійснюють транспортування вантажів невеликими партіями, що дозволяє підприємству зменшити рівень логістичних витрат та підвищити гнучкість організації перевезень. Разом із тим, така практика потребує посиленого внутрішнього контролю, оскільки відсутність або обмеженість страхового покриття у перевізників-ФОП підвищує ризики втрат, пошкодження чи несвоєчасної доставки вантажів.

У зв'язку з цим зростає необхідність більш детального документального оформлення умов перевезення, чіткого визначення моменту переходу ризиків та відповідальності сторін, а також розширення аналітичного обліку транспортних витрат у розрізі окремих перевізників і маршрутів. Водночас послуги фізичних осіб – підприємців, як правило, є значно дешевшими порівняно з послугами великих транспортних компаній, що зумовлює доцільність їх використання за умов належної організації обліку та контролю логістичних витрат. З метою узагальнення пропозицій щодо вдосконалення організації обліку та контролю логістичних витрат у таблиці 3.2 систематизовано запропоновані заходи щодо усунення проблем та очікувані результати від впровадження відповідних управлінських рішень.

Таблиця 3.2. – Проблеми організації обліку та контролю логістичних витрат на ТОВ «Татрафан» і пропозиції щодо їх вирішення

Напрямок вдосконалення	Суть пропозиції в контексті обліку та контролю	Інструмент реалізації	Очікуваний результат
Диференціація логістичних витрат за напрямками перевезень	Запровадження розмежування логістичних витрат залежно від напрямів логістичних потоків (внутрішні та зовнішні перевезення)	Чіткий облік логістичних витрат за напрямками перевезень, шляхом впровадження нових аналітичних рахунків.	Підвищення прозорості та керованості логістичних витрат
Удосконалення аналітичного обліку транспортних витрат	Поглиблення аналітичного обліку витрат за видами перевезень, типами перевізників і центрами відповідальності	Деталізація рахунку 93 «Витрати на збут» за відповідними субрахунками: 93.1 «Транспортні витрати внутрішні»; 93.2 «Транспортні витрати експортні»; 93.3 «Транспортні витрати імпорتنі».	Узгодженість даних синтетичного й аналітичного обліку
Оптимізація обліку експортно-імпорتنих перевезень	Формування прогнозованих показників логістичних витрат за зовнішніми перевезеннями	Довгострокові договори з обмеженою кількістю великих логістичних компаній	Стабільність тарифів і спрощення планування витрат
Контроль коливань транспортних тарифів	Забезпечення прозорого механізму зміни вартості перевезень залежно від змін цін на паливо	Включення до договорів механізмів коригування тарифів	Зменшення неконтрольованих відхилень логістичних витрат

Джерело: власна розробка автора.

Таким чином, запропоновані напрями удосконалення організації обліку та контролю логістичних витрат на ТОВ «Татрафан» є взаємопов'язаними та спрямованими на формування цілісної системи управління логістичними витратами в умовах використання послуг сторонніх перевізників. Їх реалізація дозволить підвищити рівень аналітичності бухгалтерського обліку, забезпечити узгодженість облікових даних з внутрішньою управлінською звітністю та системою КРІ, а також посилити контроль за формуванням і динамікою логістичних витрат.

Висновки до розділу 3

У третьому розділі кваліфікаційної роботи було обґрунтовано напрями удосконалення організації обліку та контролю логістичних витрат на ТОВ «Татрафан»

1. Було визначено, що ключовим інструментом ефективного управління логістичними витратами є налагоджена система внутрішньої (управлінської) звітності, яка, на відміну від фінансової, формується з урахуванням інформаційних потреб керівництва. Встановлено, що на ТОВ «Татрафан» внутрішня звітність базується на первинних документах (договори з перевізниками, ТТН, акти, рахунки, заявки) та даних SAP, формується головним бухгалтером і використовується фінансовим директором у процесі підготовки управлінських звітів для акціонерів. Така система забезпечує можливість контролю суми транспортних витрат, аналізу їх структури, розрахунку витрат на одиницю продукції, а також оцінювання відхилень від планових показників, що підвищує якість управлінських рішень.

2. Нами запропоновано практичні заходи оптимізації обліку та контролю логістичних витрат в умовах співпраці з перевізниками. Обґрунтовано доцільність диференційованого підходу до вибору перевізників залежно від напрямів перевезень: для експортно-імпортних операцій — укладення довгострокових договорів із 2–3 великими логістичними компаніями із належним страхуванням вантажів та передбаченням механізму коригування тарифів залежно від зміни цін на паливо; для внутрішніх перевезень — залучення ФОП-перевізників меншої вантажопідйомності як економічно гнучкого рішення, але за умови посилення документального контролю та конкретизації умов відповідальності. Такі підходи спрямовані на зниження непередбачуваності витрат, підвищення їх прозорості та забезпечення можливості бюджетування і порівняльного аналізу.

3. Важливим напрямом удосконалення визначено формування системи центрів відповідальності за логістичними витратами та розробку спеціалізованих внутрішніх регламентів їх контролю. Реалізація цього заходу забезпечить чіткий розподіл повноважень між відповідальними особами, підвищить деталізацію облікової інформації за напрямками перевезень (внутрішні/зовнішні), посилить контроль за обґрунтованістю транспортних витрат та створить передумови для системного управлінського аналізу ефективності логістичних рішень.

4. Запропоновані заходи мають комплексний характер і спрямовані на посилення управлінської функції обліку, підвищення якості внутрішнього контролю та зменшення логістичних ризиків у діяльності ТОВ «Татрафан». Їх впровадження дозволить підвищити прогнозованість і керованість логістичних витрат, забезпечити економічно обґрунтований вибір перевізників, покращити інформаційне забезпечення керівництва та, як результат, сприятиме підвищенню ефективності управління витратами і конкурентоспроможності підприємства.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження та відповідно до поставленої мети і завдань у кваліфікаційній роботі магістра можна зробити такі висновки:

1. Встановлено, що у вітчизняній та зарубіжній науковій літературі логістичні витрати розглядаються як важлива складова загальних витрат підприємства, однак підходи до визначення їх сутності та складу є різними. Узагальнення наукових підходів дозволило дійти висновку, що логістичні витрати доцільно розглядати як самостійний об'єкт обліку й управління, який охоплює витрати на планування, організацію, управління та контроль руху матеріальних, інформаційних і фінансових потоків у межах логістичної системи підприємства.

2. Досліджено економічну природу логістичних витрат та визначено їх місце у системі витрат підприємства. Обґрунтовано, що логістичні витрати мають комплексний характер і формуються під впливом значної кількості кількісних і якісних чинників, пов'язаних з масштабами діяльності, організацією логістичних процесів, рівнем автоматизації та зовнішнім середовищем функціонування підприємства. Визначено, що частка логістичних витрат істотно впливає на собівартість продукції та фінансові результати діяльності.

3. Узагальнено підходи до класифікації логістичних витрат у бухгалтерському обліку за джерелами інформації, способом віднесення до об'єктів обліку, економічною природою, стадіями логістичного процесу та елементами витрат. Доведено, що застосування деталізованої класифікації є необхідною умовою для формування достовірної управлінської інформації, бюджетування логістичних витрат і здійснення ефективного внутрішнього контролю.

4. Проаналізовано нормативно-правове регулювання обліку та контролю логістичних витрат в Україні та встановлено, що чинне законодавство не містить чіткого визначення поняття «логістичні витрати» як самостійної категорії. Регулювання здійснюється опосередковано через Закон України «Про

бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», НП(С)БО, Інструкцію про застосування Плану рахунків та Податковий кодекс України. Виявлено, що така нормативна невизначеність ускладнює їх ідентифікацію, облік і контроль та зумовлює необхідність розроблення внутрішніх методичних підходів на рівні підприємства.

5. Здійснено статистичну оцінку діяльності підприємств переробної промисловості за КВЕД 18.12 «Друкування іншої продукції», яка показала наявність суттєвих структурних і динамічних змін у 2010–2024 роках. Встановлено скорочення чисельності зайнятих працівників при одночасній зміні обсягів реалізації продукції, що свідчить про трансформацію бізнес-моделей та зростання ролі логістичних витрат у забезпеченні ефективності діяльності підприємств в умовах кризових і воєнних викликів.

6. Досліджено систему організації обліку логістичних витрат на ТОВ «Татрафан» та встановлено, що облік таких витрат здійснюється у складі загальнопромислових, адміністративних та витрат на збут відповідно до вимог НП(С)БО 16 «Витрати». Разом з тим, логістичні витрати не виділяються в окрему аналітичну групу, що ускладнює їх контроль, аналіз та використання для прийняття управлінських рішень, особливо за умов відсутності власного транспорту.

7. Проаналізовано організацію внутрішнього контролю логістичних витрат на підприємстві та виявлено проблемні аспекти його функціонування, зокрема відсутність чітко сформованих центрів відповідальності за логістичними витратами, спеціалізованих внутрішніх регламентів і систематизованої управлінської звітності. Встановлено, що контроль логістичних витрат здійснюється в межах загальної системи внутрішнього контролю без достатньої деталізації за логістичними функціями.

8. За результатами дослідження розроблено пропозиції щодо удосконалення обліково-аналітичного забезпечення та внутрішнього контролю логістичних витрат на підприємстві, які передбачають деталізацію аналітичного обліку логістичних

витрат, впровадження елементів бюджетування, формування внутрішньої управлінської звітності та посилення контрольних процедур за основними логістичними процесами. Реалізація запропонованих заходів сприятиме підвищенню прозорості витрат, зниженню їх рівня та покращенню інформаційної підтримки управлінських рішень.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Кравець О. В. Сутність логістичних витрат підприємства та їх класифікація. Вісник ЛТЕУ. *Економічні науки*. 2023. С.144-150.
2. Яремко І. Класифікація витрат як основа організації обліку і контролю
3. Кібік О. М., Хаймінова Ю. В., Чумаченко І. Є. Управління логістичними витратами в системі забезпечення сталого розвитку. *Інфраструктураринку*. 2021. С.
4. Демський, В. Особливості бухгалтерського обліку логістичних витрат підприємств. *Економіка та суспільство*. 2025. URL: [ввернення: 30.10.2025](#)).
5. Овчарова Н. В., Олексич Ж. А., Устик Є. С. Обліково-аналітичне
6. Богач А., Завитій О., Завгородній А., Задорожний З., Клевець Я., Куцик П., Девкович А. Особливості контролю операцій з дистрибуції товарно-матеріальних
7. Садовська І. Б. Нагірська К. Є., Гаврилюк Б. О. Організація управлінського обліку логістичних витрат. *Вісник ЛТЕУ. Економічні науки*. 2024. С. 20-25.
8. Чорна О. В., Попович П. В., Маяк М. М., Шевчук О. С., Фалович Н. М., Комарніцький С. П. Оптимізація витрат в логістичних системах. *Центральноукраїнський науковий вісник*. 2023. С.286-291

9. Грицишин А. В. Облік і аналіз логістичної діяльності підприємств кондитерської промисловості: дис. ... канд. екон. наук. Тернопіль, 2020. 200с.

10. Рикованова І.С. Логістика постачання виробничого обладнання на п

і 11. Вовк В. А. Механізми управління збутовою та логістичною діяльністю інтегрованих підприємств аграрного виробництва: дис. ... канд. екон. Харків, 2024.

п

р 12. Химич, І. І. Структуризація витрат як детермінанта ефективного обліку та контролю логістичних процесів. 2025. С. 90-92.

є 13. Іванченкова Л.В., Лагодієнко В.В., Гуславський Л.К., Лагодієнко М.О. Модосконалення методики оцінювання ефективності бізнес-процесів транспортних підприємств в системі управління інтегрованими логістичними потоками. *Актуальні питання економічних наук.* 2025. <https://a->

в

іV. Інноваційні підходи до обліку та управління логістичними витратами у цифровій економіці. *Ekonomichnuu analiz.* 2024. С. 438-446.

д

й

θ

2020. С. 24-30.

Економіка розвитку систем. 2024. С. 46-53.

4. 18. Плиса В., Плиса З., Рудніцькі Я. Бухгалтерський облік логістичних витрат на організацію виробництва та управлінням в обліково-аналітичному забезпеченні мікрологістичної системи. *Socio-economic relations in the digital society.* 2022. С. 41-51.

д 19. Воробець Є. Управлінський облік витрат в міжнародній логістиці:

Ф. HYPERLINK

С https://www.researchgate.net/publication/383522085_METHODOLOGICAL_PRINCIPLES_OF_OR

С

А

М

К

Н

У

С

20. Штефуник С. Р., Кіндзерський І. М. Облік логістичних витрат в системі управління збутовою діяльністю підприємства. *Міжнародний науковий журнал* «

І 21. Максименко Д. В., Головачко В. М. (2023). Облік логістичних витрат за центрами відповідальності. VII Міжнародна науково-практична конференція. 2023. Ї

Р 22. Завражина К. Методичне забезпечення оцінки логістичних витрат підприємства. 2022. URL: "http://dspace.dnuph.edu.ua/handle/123456789/123456789" (дата звернення: 20.11.2025).

У 23. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996/XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 29.10.2025).

Ф 24. П 25. Витрати: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 16 затв. Наказом МФУ від 31.12.1999. № 318. URL:

Ж 26. Запаси: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 9 затв. Наказом МФУ від 20.10.1999. № 246. URL:

И 27. Основні засоби: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку №7 затв. Наказом МФУ від 27.04.2000. №92

Н 28. Нематеріальні активи: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку №8 затв. Наказом МФУ від 18.10.1999. №242 (дата звернення: 20.11.2025).

М
І
С
Н

29. Зобов'язання: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку №11 затв. Наказом МФУ від 31.01.2000. №20

Н
У
активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій
Р
№291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення:
Е
20.11.2025).

L
31. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991
№959-XII. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text> (дата
N
Звернення: 20.11.2025).

K
32. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL:
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text (дата звернення: 30.10.2025).

h
в
33. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність Закон України

і 34. Ц

Д 35. Молодець А. Зарубіжний досвід управління витратами виробництва.
2025. С. 3 (дата звернення: 30.10.2025).

2
/ 36. Запаси: Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку №2 від 01.01.2012.

Д
ь 37. Подання фінансової звітності: Міжнародні стандарти бухгалтерського
обліку №1 від 01.01.2012 дата звернення: 18.10.2025 URL:

Д
о
и 38. Дерій В., Гуменна-Дерій М., Кручак Л. Контроль за витратами та
п
економією ресурсів у процесі логістичної діяльності будівельних підприємств:
Методика, організація, *Вісник економіки* №1. 2021 р. С.123

ф 39. Костюкевич О.В. Логістичні витрати виробничих підприємств як об'єкти
Д
обліку та контролю Сучасні проблеми і перспективи розвитку обліку, аналізу і
а
контролю в умовах глобалізації економіки: матеріали XVI Міжнар. наук.-практ.

конф. (м. Луцьк, 2 листопада 2024 р.). / відп. ред. О.А. Нужна. Вип. 18. Луцьк: ВІП ЛНТУ, 2024. 406 с. С. 176-178.

40. Костюкевич О.В. Економетрична модель виробничої функції Кобба-Дугласа для переробної промисловості України: побудова, дослідження і застосування. Сучасні проблеми і перспективи розвитку обліку, аналізу і контролю в умовах глобалізації економіки: матеріали XIII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Луцьк, 3 грудня 2021 р.). / відп. ред. В.В. Чудовець. Вип. 15. Луцьк: ІВВ Луцького НТУ, 2021. 616 с. С. 225-228.

41. Костюкевич О. В. Дослідження відмінностей і спільних рис обліку готової продукції та її реалізації за міжнародними і національними стандартами бухгалтерського обліку. Сучасні проблеми і перспективи розвитку обліку, аналізу і контролю в умовах глобалізації економіки: матеріали XIV Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Луцьк, 5 листопада 2022 р.). / відп. ред. В.В. Чудовець. Вип. 16. Луцьк: ВІП ЛНТУ, 2022. 333 с. С. 149-151.

42. Дерій В., Гуменна-Дерій М., Кручак Л. Контроль за витратами та економією ресурсів у процесі логістичної діяльності будівельних підприємств: методика, організація. *Вісник економіки*. 2021. С.111-127.

43. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL:

44. Кількість діючих суб'єктів господарювання за видами економічної д

і 45. Кількість зайнятих працівників у суб'єктів господарювання за видами е

к 46. Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів господарювання
ва видами економічної діяльності (2010-2024) Державна служба статистики
України.

о

м

і

н

н

